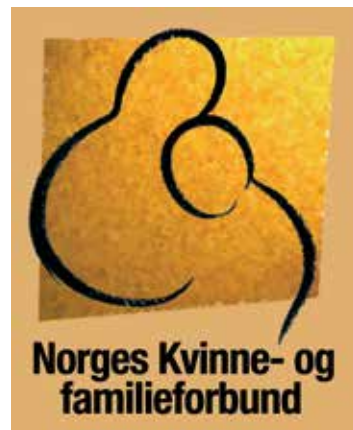

Kvinner & Familie

Nr.3/2019

MEDLEMSBLAD FOR NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

Beredskap og omsorg

Forsidefoto: shutterstock.com

Kvinner & familie

Nr.3 2019
133. årgang - Grunnlagt 1887

Redaktør

Lene Søgaard Gloslie

Utgiver:

Norges Kvinne- og familieforbund
Storgata 11, 0155 Oslo
Telefon: + (47) 22 47 83 80
E-post: post@kvinnerogfamilie.no

Annonser:

post@kvinnerogfamilie.no

Abonnement:

Kan bestilles hos utgiver: NOK 150,- pr. år.
Medlemmer av forbundet får bladet gratis

Design:

Cathrines cmykeri/chfuglei@gmail.com

Trykk:

Arenamedia AS

Opplag:

3200

Redaksjonsrådet:

Aina Alfredsén Førde
aina@kvinnerogfamilie.no
Olaug Tveit Pedersen
olaug@kvinnerogfamilie.no
Lene Søgaard Gloslie:
redaktor@kvinnerogfamilie.no
Randi Støre Gjerde
randi@kvinnerogfamilie.no

Internettadresse:
www.kvinnerogfamilie.no

Frist for stoff: 6. januar 2020

Ettertrykk og kopiering av
Kvinner & families stoff og annonser
er ikke tillatt uten etter avtale.
ISSN NR: 1891 - 7992
ISSN NR trykt utgave: 1500 - 3000

Norges Kvinne- og familieforbund

Hensikt: Styrke familiens posisjon gjennom tiltak som gir tid og mulighet til omsorg for hverandre.

Visjon: Anerkjennelse av kvinners ulike valg, gjennom livsfaser. Verdssetting av familien som bærebjelke i utviklingen av et godt samfunn.

K&F er tilsluttet:

Nordens Kvinneforbund (NKF)
Associated Country Women of the World (ACWW)
KFB (Kvinner frivillige beredskap)
FOKUS Forum for Kvinner og Utviklings-spørsmål

Leder

Aina Alfredsén Førde

Forbundsleder

Kjære medlem!

Det nærmar seg no adventstida, ei koseleg tid som vi no har framføre oss med mykje tradisjonar for mange. Eg gleder meg til ei roleg tid med familien.

Mykje har skjedd sidan våren, flytting av kontor, Arendalsuka, mykje reising og omorganisering på kontoret.

I byrjinga av mai var eg med på Jar Kvinne- og familieforbund sin paneldebatt om foreldrepermisjon. Eg sat i panelet, og fekk fram forbundet si meining om valfridom for foreldra. Vi er alle ulike med ulike behov også når det gjeld foreldrepermisjon.

Eg reiste til Oslo 21. mai og reiste heim 18. juni, var mykje som skjedde desse vekene. I helgane var eg hos familie, utan familie i nærleiken hadde eg ikkje kunna vore så lenge heimanfrå. Eg var på verdikonferansen til Norsk Totalforsvarsforum, hadde møte med Torill Malstrøm, vår representant i Debio. Årsmøte i studieforbundet Samfunn og næring, ilag med Nini og Shandra på kontoret pakka vi ned alt på det gamle kontoret, og eg var med på å pakke opp ein del på det nye. Nordens Kvinneforbund sin sommarkonferanse i Varberg i Sverige i lag med 18 andre kvinner frå Norge, og mange frå Sverige, Finland, Island og ei frå Danmark. Kjekke dagar.

I juli jobba eg berre heimanfrå, før eg i august reiste til Arendal ilag med Sonja Kjølraug. Vi køyrde nedover og hadde ei overnatting på Haukeli hotell. Vi hadde stand på Arendalsuka, kjekke men lange dagar. Vi overnatta på hytte med utedo i Eydehavn, det gikk jammen bra det og.

29. august var eg i Elverum og feira 90 års jubileum til Elverum Kvinne- og familielag, kjekk feiring med mykje folk. Eg er veldig imponert over alt laga rundt omkring har fått til gjennom mange år. Derifrå gikk turen til Oslo, møte i internasjonalt utval, sentralstyremøte, redaksjonsråd og frukostmøte med Norsk Totalforsvarsforum om vatn beredskap i Oslo. 3. september var det møte på Bjørnen kafé i Odnes ilag med mange lag frå Oppland. Alltid like kjekt å møte medlemmar frå forskjellige plassar i landet.

18. september var det møte i Finansdepartementet ilag med representantar frå Norsk Landbruksassamvirke, Norges Bondelag, Norges Bygdekvinnelag, Handel og Kontor, Coop Norge, Virke daglegvare, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund og NHO mat og drikke om konsekvensar av auke av matmomsen.

Det er forslag om å auke matmomsen frå 15% til 25%, der talte eg forbrukaren si sak, og då spesielt kva innverknad dette vil få for barn som veks opp i låginntektsfamilier. Vi var alle godt fornøgd med møte.

Norsk Totalforsvarsforum sin Sårbarhetskonferanse med temaet «Trusler mot demokratiet» var 24. september. Dagen etter var det ekstraordinært årsmøte i studieforbundet Næring og samfunn. Same dag var eg på møte med Anita Vatland, leiar i Pårørandealliansen.

8. oktober var det frukostmøte med Fokus og Women Deliver, der direktør i Women Deliver, Katja Iversen orienterte om arbeidet organisasjonen gjer som pådrivar for kvinners og jenters seksuelle og reproduktive helse og rettigheter. Ho la vekt på viktigheita av samarbeid og å få med ungdom i arbeidet. Saman kan vi styrke kvinners og jenters rettigheter. 9. oktober deltok eg på Antirasistisk senter si markering mot rasisme til minne om Johanne Zhangjia Ihle-Hansen.

10. oktober var forbundsleiar ilag med Kristin Hansen på seminar om «Vold mot kvinner i Øst Afrika – årsaker og mulige løsninger» der FOKUS presenterte ein rapport frå programmet SASA, som har hatt oppsiktsvekkande gode resultat i Tanzania. SASA er ein metode for å engasjere lokalsamfunnet mot vold.

Sendte svar til Aftenposten sitt innlegg om Kontantstøtte er blitt ei «vente på barnehage» støtte, som sto i avisa 16. oktober, men dei ville ikkje ta det inn. Innlegget ligg ute på Facebook sida vår.

Det har vore eit travelt, men innholdsrikt og spanande år. Og mykje står i kalenderen framover.

Vi er framleis Eit samfunn i endring, samtidig som vi skal jobbe vidare med våre viktige saker.

Ønsker alle ein fin adventstid og ei riktig God JUL!

Med vennleg helsing

Aina Alfredsén

Førde

forbundsleiar

Redaktør

Lene Søgaard Gloslie

Redaktør

Så var det snart jul igjen! Gradestokken peker mot sofaliv og peiskos, før julen kan synges inn og nyttårsrakettene tar farvel med 2019.

Beredskap og omsorg er hovedtemaene for denne utgaven av medlemsbladet. Noen ganger kan det være vanskelig å se sammenhengen mellom disse to begrepene, langt mindre se at det ene ofte forutsetter det andre. Innen fødselsomsorgen, som på andre områder i livet og samfunnet, kan ordene til Antoine de Saint- Exupéry minne oss om hvorfor beredskap er viktig for samfunnets omsorg for sine innbyggere: «Et mål uten en plan er bare et ønske.»

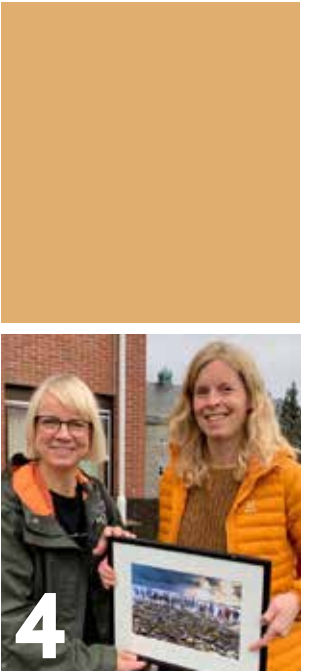
Innen fødselsomsorgen vitner fødselsopprør, bunadgerilja og jordmødre som slutter om at det har foregått mye ønsketenkning. Omsider har imidlertid helseministeren innrømmet at det ikke er samsvar mellom arbeidsoppgaver og ressurser. – Det skal nå settes ned en arbeidsgruppe i Helsedirektoratet som skal se på bemanning, finansiering og seleksjon, forteller Kari Aarø, leder i Den Norske Jordmorforening. Hun understreker at en trygg fødselsomsorg handler om mer enn bare overlevelse for mor og barn.

Trygghet og beredskap stod i fokus også under Verdikonferansen og Sårbarhetskonferansen. Wenche Rolstad gir oss et innblikk i beredskapssituasjonen i Norge. Vannforsyningen i Oslo er et annet beredskapsspørsmål du kan lese mer om i bladet.

Forberedelsene til neste års landsmøte er i gang. Valgkomiteen trenger hjelp fra alle lag og kretser for å finne kandidater til alle valgene som skal gjennomføres, og dere bes også om innspill til endringer i Prinsippprogrammet. For at endringer skal kunne stemmes over på Landsmøtet, må forslagene sendes inn før 1. mars 2020 eller så snart laget har behandlet programmet.

I denne utgaven av Kvinner & Familie kan du lese om Vevang Kvinne- og familielag sitt 70 årsjubileum, trøndertreff og den 90 år lange historien til Laksevåg K&F. Om du har noe spennende å fortelle fra ditt lokallag som du gjerne vil dele, kan du sende tekst og bilder til redaktor@kvinnerogfamilie.no. Vi gleder oss til å høre fra deg!

God jul og godt nyttår!

Innhold

POLITIKK OG SAMFUNN

Vi trenger en endring i fødselsomsorgen	4
Frykt – konsekvenser og håndtering	11
Sårbarhetskonferansen – Trusler mot demokratiet	12

NORDENS KVINNEFORBUND

Nordens Kvinneforbunds sommerkonferanse	8
---	---

JUS

Samboerskap eller nytt ekteskap i eldre år	16
--	----

NYTT FRA FORBUNDET

Arendalsuka	14
Marie-prisen	21
Nytt kontor	23

LOKALSTOFF

Laksevåg K&F 90 år	19
Sommermøte for Hadelandslagene	24
Vevang K&F 70 årsjubileum	25

BEREDSKAPSUTVALGET

Materiell fra Norges Kvinne- og familieforbund	28
Liste over K&Fs tillitskvinner	30

f - følg oss på facebook

OPPDATER DEG PÅ HVA SOM SKJER I FORBUNDET! DU FINNER LINKEN TIL FACEBOOKSIDEN PÅ NETTSIDENE VÅRE. HER FÅR DU LØPENDE INFORMASJON, DU KAN KOMMENTERE OG DELTA I DISKUSJONEN. VI SEES PÅ FACEBOOK!

Vi trenger en endring i FØDSELSOMSORGEN

Sammen med de andre nordiske landene har Norge verdens laveste spedbarnsdødelighet, og veldig gode utfall for mor og barn. Dette gjentar også helseministeren hver gang han får kritiske spørsmål rundt fødselsomsorgen. Helseministeren sier det er trygt å føde i Norge.

AV: KARI AARØ, LEDER I DEN NORSKE JORDMORFORENING

Tallene lyger ikke, Norge scorer høyt. Likevel øker vår bekymring for tilbudet til gravide, fødende og barselkvinner. Siste spørreundersøkelse viser at flere er fornøyd med fødselen nå enn tidligere, men barselomsorgen kommer dårligere ut spesielt på de store sykehusene. Flere steder blir det sent melding til Fylkeslegen, og ved tilsyn på sykehuset Vestfold ble det påpekt at barselkvinnene ikke får den hjelpen de har krav på.

Kari Aarø, leder i Den Norske Jordmorforening

Bunadgeriljaens leder Line Rønning Føsker i Sandnessjøen og Kari Aarø

BARSELOPPRØR OG BUNADSGERILJA

I 2018 hadde vi et barselopprør. Bedre fødsel og barselomsorg har vært på 8. mars parolene de siste to-tre årene. Hvorfor? Fordi vi til stadighet ser at når det skal spares så går det ut over de fødende og barselkvinnene. De sees på som friske og et sted det derfor kan kuttes. Det var i mars det toppet seg da Helse Møre og Romsdal bestemte seg for å slå sammen fødeavdelingene Kristiansund og Molde, flere år før det planlagte sykehuset skal stå ferdig. Kristiansund skulle etter planene legges ned allerede nå i høst. Det var da befolkningen reiste seg og Anja Solvik startet bunadsgiriljaen. Det som startet som en lokal protest mot nedleggelsen av Kristiansund har nå blitt til en landsomfattende organisasjon, som har fokus på fødetilbudet spesielt i distriktet, men også resten av landet.

MANGLER I FØLGETJENESTEN

Den Norske jordmorforening har i over 10

år ropt varsku om utfordringene i fødselsomsorgen. Vi er glad for den kraften Bunadsgiriljaen viser, og det har bidratt til et enda større fokus på tilbudet. I sommer hev VG seg på og gjorde en landsomfattende undersøkelse på følgetjenesten. Alle kommuner svarte og undersøkelsen viste at 77 kommuner manglet følgetjeneste. Tall som overrasket helseministeren. Tall helseministeren selv burde skaffet. Alle er nå enig om at følgetjenesten må styrkes, men hvordan er det kanskje litt ulike meninger om.

FORTSATT NEDLEGGELSER

Vi har et langstrakt land, det gjør det utfordrende å gi et godt og nært fødetilbud til alle. I 2018 fattet Stortinget sju vedtak, der regjeringen blir bedt om å styrke barsel- og fødselsomsorgen og den kommunale jordmortjenesten. Vedtakene inneholder blant annet at ingen fødeinstitusjoner skal legges ned. Et vedtak som har vist seg å ha liten verdi i debatten rundt ny sykehusstruk-

tur. På Helgeland pågår det også en kamp om fødeavdelingene i Sandnessjøen og Mo i Rana. Kvinnene i distriktet engasjerer seg, bunadsgiriljaen har gitt dem en plattform å gjøre det på.

NÆRHET VIKTIG

For mange er nærhet til et sykehus og et fødetilbud viktig når de velger å flytte hjem og etablerer seg på hjemstedet. Nå frykter flere at reiseveien blir for lang og at det vil føre til at færre får flere barn, eller at flere flytter fra distriktet. En nedleggelse av et fødetilbud har derfor stor betydning for vekst i samfunnet. Det er vanskelig å finne en løsning som ivaretar alles ønsker. Kritikken til de små stedene har fra noen vært at kvaliteten går ned når avdelingene er for små.

NØDVENDIG FØDETILBUD

Denne uken tok jeg en rundreise på Helgeland og besøkte alle de 3 fødetilbudene som finnes der. Reisen startet i på fødestuen i Brønnøysund. Selv om de har få fødsler i året er tilbudet viktig for de som bor i og rundt Brønnøysund. Fødestuen gir trygghet også for de som ikke kan føde der, de kan få en oppfølging i svangerskapet. Fra Brønnøysund gikk ferden videre til Sandnessjøen fødeavdeling. En nesten 3 timer lang kjøretur som inkluderte 2 ferger. I Sandnessjøen frykter de at sykehuset og fødeavdelingen nå blir lagt ned, konsekvensen kan bli at folk flytter fra byen. Sandnessjøen har ca. 300 fødsler i året. Siste stoppested på turen var fødeavdelingen i Mo i Rana. Bilturen tok en time og 40 minutter. Her har de også en fødeavdeling med omtrent 300 fødsler i året. Her traff jeg en stor gjeng engasjerte jordmødre, som også er bekymret for hvordan fremtidens fødetilbud vil bli. Vi forlot Mo i Rana vel vitende om at en storm var på vei og at vi ikke ville kommet oss hverken til eller fra Helgeland dagen etter, da alle fly og ferger ble innstilt. Da er det vanskelig å frakte de fødende som bor langt unna fødeavdelingen.

JORDMØDRE SLUTTER

I sommer ble Gjøvik fødeavdeling steng i ni uker. Alle de fødende måtte til Lillehammer for å føde. Avstandene her er ikke like lange som i Møre og Romsdal, men jordmødrene som jobber på Gjøvik fikk plutselig en mye lengre reisevei. Det ble vanskelig for noen å løse kabalen med reisevei og familieliv. Flere jordmødre valgte derfor å si opp sin stilling før sommeren startet. Det bredte seg en usikker i byen, en usikkerhet på om dette er første skritt mot nedleggelse av fødeavdelingen på Gjøvik. Men det er ikke bare på de små fødeavdelingene at vi ser at

Fra fødeavdelinger i Mo i Rana, Sandnessjøen og Brønnøysund

jordmødrene slutter. På de store fødeavdelingene er arbeidspresstet nå så stort at flere jordmødre vurderer å slutte.

IKKE SAMSVAR

Den norske jordmorforening gjorde en spørreundersøkelse før sommeren på seks av de største fødeavdelingene i landet. Der svarer 200 jordmødre at de vurderer å slutte fordi det ikke er samsvar mellom arbeidsoppgaver og ressurser. Tv2 tok saken og en jordmor stod frem og fortalte at hun hadde sluttet fordi de ble for tøft. En fødekvinne som så innslaget skrev et rørende og langt innlegg om hennes møte med akkurat denne jordmoren. Hun skrev «det var takket være deg og en hånd som fant min som gjorde at jeg klarte det».

ARBEIDSGRUPPE I HELSEDIREKTORATET

I begynnelsen av september ble det et lite gjennombrudd for vårt arbeid da vi endelig fikk helseministeren i tale. Han innrømmet at det jordmødrene sa og det som tallene viste ikke stemte overens og ville ta vår bekym-

ring på alvor. Det skal nå settes ned en arbeidsgruppe i Helsedirektoratet som skal se på bemanning, finansiering og seleksjon. Vi gleder oss til å bidra og forventer resultater som gir en forbedring i fødselsomsorgen i hele landet.

TRYGG FØDSELSOMSORG

En trygg fødselsomsorg handler om mer enn bare overlevelse for mor og barn. Det handler om at det må finnes en jordmor på vakt som kan følge inn til føden når reiseveien er både to og tre timer. Trygghet er et godt tilbud på barsel dersom du ligger på barselavdelingen, trygghet er en jordmor som kommer hjem til deg på hjemmebesøk. Ikke minst er trygghet at fødekvinnen vet jordmor er der når hun har trang til å presse, da kan ikke jordmoren være opptatt på fødestuen ved siden av. Trygghet sees ikke i budsjetten, det kan ikke måles økonomisk. Det vises i et annet budsjett. Vi trenger en trygg og robust fødselsomsorg, det innebærer en beredskap. Det må Norge være villig til å betale for.

Sunn, kortreist mat frå eige kommunalt kjøken

Gloppen kommunale kjøken er sentralkjøken for Gloppen med kok-server produksjon og vinnar av den landsdekkande konkurransen Gylne måltidsøyeblikk.

AV: GUNNVOR SUNDE, KRINSLEIAR, SOGN OG FJORDANE KRINS

Helsinga frå dåverande landbruksminister:

«Gloppen er eit strålende eksempel på god matomsorg for eldre som bur heime. Dei fornyar menyen ofte, og lar dei eldre velje mellom fleire middagsalternativ kvar dag. Gode matordningar er avgjerande for å møte eldrebølga som kjem om få år. Eg håpar fleire vil la seg inspirere og lære av mattilbodet til Gloppen, sier landbruks- og matminister Jon Georg Dale.»

Gloppen, i Nordfjord, Sogn og fjordane har vel 5800 innbyggjarar og er ei landbruks og industrikommune med stor lokal mat og drikke produksjon.

Vi har full barnehagedekning, barneskular i alle delar av kommunen, to ungdomsskular, vidaregåande skule i kommunesenteret Sandane, og folkehøgskule med god søknad.

STORT ENGASJEMENT

Gloppen sine innbyggjarar og politikarar har vist stort engasjement rundt eige kjøken.

Kjøkensjefen sit i helse- og omsorgsjefen si leiargruppe, med økonomi-personal- og kvalitetsansvar.

Frivillige køyrer ut maten til heimebuande 365 dagar i året og leiaren for Frivillig sentralen set opp sjåførar.

HEIMEBASERT OMSORG

Gloppen har lenge satsa på heimebasert omsorg (få institusjonsplassar) i tråd med satsinga i Stortingsmeldinga Leve heile livet. Vi har mange eldre i alle delar av kommunen og leverer mat til over 200 brukarar i institusjon og heimetenesa.

Gloppen har eige kjøken som dagleg

Kongelig lunsj.

produserer etter kok-server-metoden, og dermed leverer 'utfersk mat kvar dag.

KVA BETYR MATEN?

Då regjeringa løyde midlar til forsøk med skulemat, søkte vi, men fekk dessverre avslag. Barnehagane har både varme og kalde måltid, og litt forskjellig korleis det blir organisert.

KVA BETYR MATEN?

Mat og ernæring har svært stor betydning for helsa, både biologisk, kulturelt og psykologisk. Biologisk - fokus på matens innhald, fremme helse, forebygge sjukdom. Kulturel - samvær, identitet, religion, tradisjon. Psykologisk - trøst, glede, aversjon.

Frivillighetssentralen og Gunnvor Sunde

FLEKSIBEL MATOMSORG

Kjøken nær barn, unge, pasient og pleiarar gjev fleksibel matomsorg:

Kommunen har kantine for tilsette og skuleelevar.

Gloppen kommunale kjøken leverer middag til vel 200 personar, der ca. 100 har heildøgns omsorg med 4-6 måltid.

Vi leverer møtemat og catering.

FOKUS PÅ KVALITET

- Skal lage mest muleg mat frå grunnen av
- Skal vere ernæringsmessig riktig
- Skal medverke til at dei fleste får bu i heimen
- Skal vere ei god utdanningsbedrift
- Skal vere nytenkjande og opne for nye oppdrag og utvikling
- Skal bruke mest muleg lokale produkt

GOD ERNÆRING ER GOD ØKONOMI

Vi opplever og at god ernæring er god økonomi. Dei med matfagleg kunnskap skal vere motivator/tilretteleggar for andre kommunalt tilsette.

God og næringsrik mat til alle anledninger

Matlaget. Foto: Georg Mathiesen

Vi sikrar trygg mat som er eit grunnleggjande behov.

Å ha ernæringskunnskap lokalt er viktig for å unngå helseproblem.

Kommunen samhandlar mykje med frivillige om utkøyring av middag og gjennomføring av dagtilbod for eldre (onsdagstreff) og demente (torsdagstreff).

Ved å ha eige kjøken nær brukarane, tek kommunen samfunnsansvar; tenkjer miljø, lite svinn og at god matfagleg kompetanse skal vere lett tilgjengeleg.

Vi har tett oppfølging av økonomien, og igangset tiltak ved overforbruk eller ved mindre inntekter.

For å auke inntektene våre, er kjøkenet blitt serviceavdeling for alle kommunale avdelingar.

Vi lagar ny meny for kvar veke og utviklar menyen i tråd med personlege tilpassingar og ønskjer.

GYLNE MÅLTIDSØYEBLIKK FOR ALLE

- Vi skal skape Gylne Måltidsøyeblikk for alle.
- Gylne måltidsøyeblikk skal stimulere sansane, syn, lukt, smak.
- Måltidet skal vere ei god oppleving.
- Individuell tilpassing/diett er viktig for å få maten i magen!
- Mat handlar ikkje berre om næring.
- Gjesten (pasienten) skal kjenne tilhøyre og trivsel.
- Rett mat til rett pasient til rett tid! Nye reglar har fjerna kravet om kun 2 timar varmhalding av fersk-produsert mat. NB! Gjeld ikkje for kok-kjø, den maten skal serverast straks etter oppvarming og kan ikkje varmast igjen (noke som det blir synda mykje imot).

SJEKKLISTE FOR EIT GODT MÅLTID

- Er rommet, spisestedet utlufta?
- Er temperaturen passe?
- Er lys og lydnivå komfortabelt?
- Er borddekkinga gjort med omtanke?
- Får gjesten ete utan å bli forstyrra?

MATTILBODET VÅRT I HEILDØGNS OMSORG

Smoothie, blir sendt opp på avdelingane ilag med graut og kokte egg til frukost. I tillegg plukkar og leverer kjøkenet tørrvarer til avdelingane tre dagar i veka.

Varmevogner med dagens middag til dei som bur på omsorgsenteret.

På hylla under trallene er der plass til dessert, kaffimat og diettar.

Assistenten styrer skitten sone, der mykje av produksjonsoppvasken er.

På kokesida har vi skrubbemaskin.

Kjøkenpersonalet utfører alle arbeidsoperasjonane innafor kjøkenet, og det blir alltid mykje vasking og reinhald på eit storkjøken, noke som naturleg høyrer med i dei daglege rutinane.

Pakkedisen vår er enkel, sidan vi har kok-server-produksjon, med enklare krav frå Mattilsynet og HACCP-krav (risikostyring).

Pakkinga er likevel krevjande grunna stor del enkle porsjonar, og mange diettar.

Kjøkenet har 6 faste årsverk. Kjøkensjef, to kokkestillingar, tre assistentstillingar. Drift 365 dagar i året gjer oss i stad til å imøtekomme alle eventualitetar i matvegen, og det trengs då vi leverer til alt frå akutte plassar til heimebuande.

Gloppen har satsa på å ha eiga legevakt og eigen KAD (kommunale akutte døgnplassar) også det sikrar nærleik til helsetenestene for innbyggjarane.

KJØKENET SI MÅLSETJING ER

- GODT ARBEIDSMILJØ (yrkesstoltheit)
- GODE TENESTER (kvalitet og tilpassing)
- GOD OPPLÆRING (lærling-bedrift)

Trass trongare kommuneøkonomi der samhandlingsreforma er ei stor utfordring, når vi målet vårt og har lite underernæring.

6 årsverk gjer oss i stand til val på menyen, ønskekost, tidleg frukost, sein kvelds og nybakt kvar dag.

Vi har skjerma kvaliteten på maten sjølv om vi årleg har vore utsette for budsjettkutt, noke som har gått ut over talet på stillingar.

Kjøkenet har hatt mange førespurnader om å halde foredrag og om å få kome å sjå på drifta vår.

Dette etterkjem vi så godt vi kan.

SATSING FRAMOVER

Sist sommar var kjøkensjefen invitert til Arendalsveka for å debattere mattilbodet til eldre.

I tillegg er vi i samarbeid med Pensjonistforbundet og Fagforbundet om brosjyre som skal hjelpe alle eldreråda i landet med å få fokus på kommunale kjøken.

Regjeringa har og lova 400 millionar i Statsbudsjettet som kom no i oktober.

Midlar som andre kommunar kan søkje på for å ta tilbake kjøken, noke vi er svært glade for.

Nordens Kvinneforbunds sommerkonferanse 2019

Svenske Hem och Samhalle var arrangør for sommerkonferansen Varberg, Sverige, 14. - 16. juni i år. Tema var: Bærekraftig utvikling fra et sosialt perspektiv.

Delegatene under festmiddagen.

De norske deltakerne på Nordens Kvinneforbunds sommerkonferanse.

Konferansens deltakere bodde alle på Varbergs Stadshotell & Asian SPA. Hotellet er fra 1902 og er et av Sveriges fremste konferanse- og rekreasjons hotell.

Det var 57 deltakere fra Sverige, Finland, Island og Norge. En representant fra Bornholm, Danmark var spesielt invitert. Dermed var alle nordiske land representert.

Fra Norge var 20 representanter med på konferansen.

Konferansen ble høytidelig åpnet med sang av guttekooret Boys-Voice. Seks gutter i alder fra 6 år til 10 år fra Varberg.

Kommunalråd i Varberg, Ann-Charlotte

Stenkil hilste deltakerne velkommen til Varberg. Hun fortalte om Varberg, slik at deltakerne skulle bli litt kjent med stedet vi skulle tilbringe noen dager. Hun sa også at det var en glede å se så mange kvinner samlet. Deltakerne fikk et kort innblikk inn i Varbergs historie, hvordan regionen hadde utviklet seg. Regionen har lav arbeidsløshet og et velutviklet næringsliv.

Forbundsleder i Hem och Samhalle,

Siw Warholm ønsket deretter alle konferansedeltakere velkommen til Sverige, årets vertsland med ansvar for planlegging av Nordens 100 årsjubileum. Hun understreket at sterke bånd holder

Norden sammen. Vi møtes i felles forståelse av sosial utvikling, utvikling, demokrati og fred. Siw Warholm fortalte historien om hvordan det hele startet i 1919. «Det var engang tre kvinner som traff hverandre i Kristiania med en visjon om å starte et felles Nordens husmorforbund. Den ene var dansk, fra en husmorforening i København. Den andre var svensk og hadde nylig startet Sveriges Husmoderforeningars Riksförbund. Den tredje var norsk fra en husmorforening i Norge. Carla Meyer, Danmark, Agnes Palmstierna Ingelman, Sverige og Marie Michelet, Norge. Alle tre sterke personligheter.

Sverige og Danmark var invitert til Kristiania (Oslo) i anledning Norges første Landsmøte 1. juli 1919. Der ble Nordens Husmorforbund, NHF, startet. For å få Nordens husmorforbund komplett, måtte en også få med Finland og Island.

Etter et langt tilbakeblikk i Nordens historie, avsluttet Siw Warholm med å ønske alle deltakere noen givende og utviklende dager sammen. Hun gratulerte med NKF's 100 år og ønsket forbundet en god og utviklende framtid.

President for NKF, Gudrun Pordardottir,

Island foretok den offisielle åpning av konferansen, og mente at et vellykket

samarbeid og et godt partnerskap er viktig for alle. Vi kvinner i de nordiske land kan lære av hverandre, men nå må vi se fremover. Vi må styrke vår posisjon og be inn flere organisasjoner til vårt fellesskap. Mange sterke kvinner kan bli flere. Hvordan skal vi få til det? Det er viktig å spre kunnskap om NKF. Det blir satset på hjemmesider og Facebook, det er ikke nok. Alle må bidra ved å være aktive, slik at en kan se frem til en god utvikling for de kommende 100 år.

Landshevdning i Halland, Lena Sommerstad

ønsket alle velkommen til Halland i den vakreste innramming, landskapet i Halland. Lena Sommerstad fortalte om kvinners rettigheter gjennom 100 år. Å stå sammen er en styrke. Å lære av historien for framtiden er viktig. Kvinner jobber oftere deltid og tar ut foreldrepermisjon. Er vi ved målet om 100 år? Vi må fortsette å være engasjert.

Leder i svenske Fistulastiftelsen, Kjerstin

Engle, begynte sin tale ved å erklære at det er en stor ære for Fistulastiftelsen å delta i NKF's konferanse og hun fremførte sine gratulasjoner til det 100 år gamle forbundet. Hun beskrev deretter hvordan unge kvinner med fistulaskader får hjelp gjennom ekteparet Hamlins operasjonsmetoder. Legeekteparet (gynekologer) Hamlin

reiste fra Australia til Etiopia for å jobbe en kort stund. De ble værende i Etiopia og de var med å feire 60 årsdagen for fistula sykehuset i Etiopia for noen uker siden.

Vi fikk se film fra Etiopia om kvinner som hadde store fødselsskader og smerter. Urinlekkasje og lekkasje av avføring er hyppige fødselsskader på grunn av dårlig fødselshjelp og uvitenhet i hjemmemiljøet. Fistulasykehuset er for fattige kvinner med fødselsskader, noen er det enkelt å hjelpe, mens andre må ha større operasjoner. Det er ofte vanskelig å få kvinner som trenger behandling, til sykehuset. Kvinnene må ofte gå en hel dag for så å vente på buss til neste dag, det er ikke trygt.

Addis Abeba

Det ble bygd nytt sykehus i Addis Abeba i 1974, sykehuset ble påbygd og nå blir det bygget nytt administrasjonsbygg. Det blir også plass til et mottak, slik at kvinnene som venter på å komme til behandling, ikke må vente ute, men blir ivaretatt. Det er 3500 nye tilfeller av fødselsskader hvert år, det er en nedgang fra 9500 skader tidligere. Staten har bestemt å utrydde fistula innen 2020, det er ikke helt reelt, men bra at det blir jobbet kontinuerlig for å hjelpe de skadelidende kvinnene. Det er bygget filialer rundt om i landet. Disse samarbeider med statlige sykehus. Det blir også utdannet nye gynekologer og det forskes på fødselsskadeproblemet.

Behandling, rehabilitering og forebygging

Ekteparet driver med blant annet, behandling, rehabilitering og forebygging. Kvinnene får næringsrik mat før operasjonen og starter med trening. På rehabiliteringsavdelingen kan en være i inntil 6 måneder. Her får kvinnene lære seg et håndverk – kjøkkenarbeid eller restaurantarbeid. Etter endt opplæring får kvinnene papirer på hva de har lært og kan søke om støtte til å starte for seg selv.

Hamlin fistula College, utdanner jordmødre. Etter endt utdanning på 4 år, må praksis tas på hjemmestasjonen med kontrakt på 5 år. Utdannede jordmødre har kontroll av gravide, hvem som må sendes til sykehus og de gir fødselshjelp hjemme hos den fødende. Barselkontroll og forebyggende arbeid inngår også i jordmødrenes oppgaver. Fistula sykehuset får støtte fra flere frivillige organisasjoner fra hele verden.

Virksomhetssjef ved designsenteret

Livstykets designcenter for innvandrerkvinner i Tensta, Birgitta Notløy møter daglig kvinner som bærer hele verden i seg selv. Kreasjonene de bærer reflekterer

Birgitta Notløy, virksomhetssjef ved designsenteret Livstykets designcenter for innvandrerkvinner i Tensta

Kerstin Engle, ordførande i svenske Fistulastiftelsen.

Julia Brink frå foreningen Norden, Sverige.

De som stilte i nasjonaldrakter, sammen med Nordens President, Gudrun Pordardottir fra Island (til venstre). Fra høyre Oddlaug Hovdenak, Aina Alfredsen Førde og Olaug Tveit Pedersen

Fra venstre Eldbjørg Gunnarsson og Oddlaug Hovdenak

Aina Alfredsen Førde, Elin Hvidsten og Julie Helgesen

livserfaringer og minner. Mønstrene forteller om barndom, familieyrke, land og tradisjon.

Senteret ble startet for 27 år siden. Det er 8 ansatte ved Livstykets, alle er høyt utdannet. Sterke, lykkelige kvinner – da får en sterke og lykkelige barn. Jeg er menneske jeg finnes jeg er viktig alle kan noe, er viktig å tro på. Du må kjempe for det du tror på. Hvis du kan noe, blir du en modig og bedre mor.

Alle verdens hjørner

Alle disse kvinnene fra alle verdens hjørner har mye til felles, men også mye som skiller dem i språk og religiøse tradisjoner. For eksempel er kvinner fra Somalia ofte analfabeter. Flere av dem hadde gått i årevis

på SFI, men har ikke lært å skrive eller lese på svensk. Livstykets metoder er vellykket. Her kan en bruke alle sansene sine til å lære språket. Et prosjekt for å lære kvinner å skrive og lese var å lage en lettlest lærebok. «Vi drikker te og lærer oss E» 16 kvinner lærte seg å lese og skrive i løpet av halvannet år. Læreboka har fått mange priser.

Kvinnene tegner, deretter blir det laget trykk på stoff av tegningene. Et av trykka heter: Hele livet i en veske. EU har fått laget 31 000 vesker av trykket. Livstykets jobber i flere land, Uganda, Tyrkia i tillegg til Sverige.

Organisasjonsutvikler i Foreningen Norden i Sverige, Julia Brink gratulerte Nordens

Fra lammesafari på Oströo

Fra festmiddagen

Fra besøk til Åstad Vingård

Kvinneforbund med sine 100 år. Foreningen Norden er også 100 år i 2019. Nordens land ønsket å beholde freden og ha åpne grenser i Norden. Økonomisk samarbeid og utbytte, skole, kunst og kultur, foreningsutveksling med mer. var og er målet. Det var menn som var medlemmer i Foreningen Norden. 1932 var første gang kvinner ble nevnt i foreningssammenheng. Etter krigen ble kvinner mere med i Foreningen. I 2007 fikk Foreningen Norden sin første kvinnelige leder, Kristina Persson.

Alle nordiske land

Foreningen Norden (Nordic Association) finnes i alle nordiske land og er under oppbygging på Grønland. Foreningen organiserer både privatpersoner, juridiske enheter og individuelle enheter som skoler og bibliotek. Det er økende samarbeid på områder som fred, forskning, forsvar, bærekraft, kultur, skatter og sikkerhet samt EU samarbeid. Det går framover på andre områder som arbeidsmarked, økonomisk politikk, infrastruktur, innovasjon og næringspolitikk og pedagogikk. På noen spørsmål er uenigheten større enn på andre områder, for eksempel flyktningproblemet. Samarbeid mellom landene blir sterkere og en håper at det kan bli sterkere. En oppgave er å hjelpe de som ønsker å samarbeide ved å etablere kanaler, samt spre kunnskap. Formålet med foreningen er å fremme og styrke nordisk samarbeid i Norden og i Nordens områder. Avisen Event gis ut fire ganger i året. På nasjonaldagen 6. juni i år, mottok Foreningen Norden en fane av kongen på Skansen i Stockholm.

President i BEUC (EUs

forbrukerorganisasjon) Ørjan Brinkmann

var siste mann ut av talere på konferansens første dag. BEUC er forkortelse for Bureau Europeen des Unions de Consommateurs. BEUC er EUs paraplyorganisasjon for 45 forbruker organisasjoner fra 32 europeiske land. Organisasjonen jobber for at forbruker produktene skal være holdbare og tryggere lengre, ha lenger garanti. Medisiner skal være like tilgjengelig i hele Europa. Varer skal ikke inneholde kjemikalier ei heller være helsefarlig. Trygghet og sikkerhetssystem fungerer ulikt rundt om i verden, likeså håndtering av næringsmidler.

Forbundsleder Siw Warholm takket alle og ønsket deltagerne velkomne til lørdagens utflukter.

Det ble på slutten av dagen vedtatt av konferansen en uttalelse om kjønnslemlestelse.

Lørdag ble det arrangert rundtur i Varberg, med besøk til Åstad Vingård, Lamme safari på Oströo.

Åstad Winery Dagen startet med et besøk på Åstad Winery og en spasertur blant 15 000 vinstokker og inn i anlegget på vingården. Lunsj var også inkludert på restauranten Logen. Åstad vingård er en av Sveriges største vingårder, ligge fint til ved naturreservatet. På gården finnes 50 hektar åker og like mye eng og beitemark. Vi fikk lunsj på vingården.

Lammesafari Den neste utflukten var på Oströo sauegård hvor alle deltakerne satt i vogner som ble trukket av traktor rundt på området. Over enger og mellom bøkeskoger. Det er storfe og Gotlandssauer på gården. Vi fikk studere disse nærmere. En stor flokk Gotlandssauer sprang rundt oss hele tiden. Hvert år fødes det opp mot 1000 lam på gården. Det er også utsalg på gården hvor en kan kjøpe alle produkter som gården produserer. Vi ventet litt på bussen som skulle hente oss hjem til hotellet og festmiddag. Derfor fikk vi tid til kaffe og hjemmebakket ute i naturen.

Festmiddagen ble holdt på Varberg Stadshotell, hotellet hvor vi alle bodde. Det var taler og musikk. Overrekkeelse av gaver fra de enkelte land. En veldig fin og verdig avslutning på fine dager i Varberg.

NORDENS KVINNEFORBUND Sommerkonferanse 2020
Island ved Viborg Eriksdottir inviterte til konferanse på Island 12.-13. juni 2020. Tema for konferansen blir «Miljøspørsmål fornybar energi»
Konferansen holdes i Keflavik på Park Hotell, fem minutter fra flyplassen. Vi tar oss tid til å besøke den Blå Lagune.

Verdikonferansen 2019

«Frykt – konsekvenser og håndtering»

AV: WENCHE ROLSTAD, FYLKESKONTAKT FOR NTF I OPPLAND

Norsk TotalforsvarsForum arrangerte sin årlige «verdikonferanse» på Den gamle Krigsskolen i Oslo 23. mai. Temaet «Frykt, konsekvenser og håndtering» samlet godt og vel 50 deltakere fra ulike fagfelt; stortingspolitikere, Forsvaret, direktorater, fylkeskommuner, frivillige organisasjoner og andre interesserte. Fra K&F stilte forbundsleder Aina Alfredsen Førde, Kristin Hanssen fra Internasjonalt utvalg, Grete Nordbæk, som er fylkeskontakt i Hedmark for NTF og Wenche Rolstad, fylkeskontakt for NTF i Oppland. Møteleder var Geir Helljesen.

STRESSMESTRING

Sjefpsykiater/oberstløytnant Tore Tveitstul fra Institutt for militærpsykiatri om stressmestring (IMF/FSAN) innledet konferansen med å snakke om hvordan mennesker responderer på fare. Han tok utgangspunkt i at menneskehjernen tolker omgivelsene på jakt etter fare og at den gir signaler til kroppen som umiddelbart setter seg i forsvarsposisjon. Tveitstul beskrev de typiske reaksjoner som «å løpe for livet», «freeze», å bli stiv av skrekk og besvimelse. Frykt og smerte gir større sjanse til å overleve. «De er livreddende», sa Tveitstul. Han pekte på at det var svært viktig å øve om og om igjen. Gjennom såkalt

«prosedyretrening» vil vi kunne øke våre prestasjoner i kritiske situasjoner.

TERRORHANDLINGER PÅ NÆRT HOLD

Neste foredragsholder var innsatsleder i Oslo politidistrikt, Tor Langli, som fortalte om hvordan det er å oppleve terrorhandlinger på nært hold. Han var førstemann ute under terrorangrepet i Regjeringskvartalet 22. juli 2011. Han pekte på at en ikke rakk å føle frykt for annet enn hjelpepersonell som måtte evakueres. Langli understreket betydningen av debriefing, og kortsiktige og langsiktige planer for å ivareta ansatte i ettertid.

TRENING PÅ KRIGSSITUASJONER

Camilla Brevik Hågensen fra Hærstaben som selv har vært i krigssonen under internasjonale operasjoner, fortalte om Telemarksbataljonens forberedelser og trening på krigssituasjoner. Hun pekte på at frykten skjerper en og hjelper en til å utføre oppdraget og komme seg hjem igjen. Noe av det som gjorde sterkest inntrykk var frykten for å se ødelagte mennesker, særlig barn. «En viktig del er å forberede seg psykisk på forhånd, som lukt og syn», sa Hågensen.

ETTERREAKSJONER

Leder Jan Harsem i Støttegruppen for etterlatte og overlevende etter Scandinavian Star-ulykken fortalte om etterreaksjoner, frykt og fortvilelse blant de mange som

var berørt av tragedien og hvordan mange fremdeles slet i hverdagen i ettertid.

BEFOLKNINGSUNDERSØKELSE FRYKT

Presseansvarlig i DSB, Morten Harangen, presenterte DSBs Befolkningsundersøkelse der det ble spurt om hva folk fryktet mest. Stadig flere bekymrer seg for at noe skal skje med sine nærmeste. Cyberangrep, terror, kapring, skoleskyting eller annen våpenbruk mot uskyldige og flom er det folk frykter mest.

KOMPETANSE NETTSIKKERHET

Adm.direktør Peggy S. Heie i NorSIS (Norsk senter for informasjonssikring) fortalte i sitt foredrag at 3 av 10 nordmenn ikke har tillit til myndighetene når det gjelder sikring av informasjon. Hun viste til en undersøkelse NorSIS har gjort. Bare 6 av 10 nordmenn får tilstrekkelig informasjon om digitale trusler. 3 av 10 nordmenn har unnlatt å gjøre bruk av nettjenester på grunn av frykt. «Det er behov for mer kompetanse når det gjelder nettsikkerhet», sa Heie.

TERRORFAREN

Sjefsforsker Petter Nesser fra Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) orienterte om terrorfaren og pekte på at fremmedkrigere kan utgjøre en reell fare dersom de returnerer til Norge. «Det er ingen forskning på hvilken trussel kvinner og barn eventuelt kan utgjøre, mens tenåringer kan tenkes å ha blitt radikalisert», sa Petter Nesser.

Sårbarhetskonferansen 2019

«Trusler mot demokratiet»

Tirsdag 24. september ble den årlige Sårbarhetskonferansen avholdt i Gamle Logen i Oslo.

AV: WENCHE ROLSTAD

Denne konferansen er et samarbeid mellom NTF (Norsk TotalforsvarsForum) og Norges Forsvarsforening. De har samarbeidet om denne i flere år.

Det var ca. 200 deltagere fra hele totalforsvarskjeden. Jeg nevner blant annet politi, HV, Fylkesmannen, Nasjonal Sikkerhetsmyndighet, kommunale etater, nasjonalmuseet, LO, bane NOR, Norges Forsvarsforening, Norges Røde Kors, Norges Kvinne- og familieforbund, Forsvarsstaben, ambassaden, UiO, flere departement, Nasjonalt cybersikkerhetssenter, krigsskolen, FFI, Avinor og mange flere. Fra K&F deltok forbundsleder Aina Alfredsen Førde, Nina Solvi og Wenche Rolstad.

Generalsekretær Christian Bugge Hjort fra Norges Forsvarsforening og daglig leder Hanne Garder fra Norsk TotalforsvarsForum ønsket velkommen.

DIGITALISERINGSMINISTER NIKOLAI ASTRUP ÅPNET KONFERANSEN

Han sa at det ikke er mulig å nå bærekraftmålene uten å ta i bruk digitale medier. Posten nedbemanner med ca. 1000 per år, men det er muligheter med digital løsning. Det norske samfunnet er basert på

tillit og derfor har det norske samfunnet vært så raske med å ta i bruk digitale tjenester. Det er vi som driver teknologien – ikke den oss. Autonome busser testes ut 5 steder i Norge og en fjord tester et autonomt skip.

Vi blir sårbare av digitaliseringen. Norsk Hydro ble angrepet og de valgte å fortelle det. Hittil har det kostet ca. 0,5 milliarder. Dataangrep er lite synlig, men hvert 6. sekund blir internasjonale banker angrepet. Det vil alltid være noen som utfordrer den nye teknologien.

Mobilnettet må bli så stabilt som det kan bli. Droner – er det noe som kan brukes til å rette opp når nettet ligger nede? Vi er sårbare når det gjelder sosiale medier og digitalisering, men vi må leve med det.

PROFESSOR JANNE HAALAND MATLARY TOK FOR SEG «SÅRBARHET OG DEMOKRATI – RISIKOBILDET I EUROPA»

Det er rivalisering og ikke total krig og hittil er det USA som har ledet dette. Terrorisme er det minste problem. I Kina øker både økonomisk og militær makt raskt. Russland har kun militær makt. Europeisk politikk preges av polarisering, fragmentering og moralisering.

Svekkelse av nasjonalstaten er et demokratisk problem. Det finns ingen «global citisens», men kun nasjonale borgere. Borgerplikt, nasjonalt fellesskap, patriotisme – vern av folk og land – hvor er nasjonsbevisstheten. Borger er noe helt annet enn innbygger. Som borger har du plikter og rettigheter og sårbarhet når du ikke er robust.

«MEDIEMAKT OG AVMAKT» VED POLITISK REDAKTØR I VG, HANNE SKARTVEIT.

Norsk presse har aldri vært bedre enn i dag. Pressen er helt nødvendig, og dette skjønner folk særlig i tunge tider. Pressen må vise åpenhet og den må innrømme når de har gjort noe feil. Det er kun Japan som ligger over Norge når det gjelder avislesing, så det er tydelig at pressen trengs. Sakene lever kortere enn tidligere og det er mange flere kanaler for nyheter enn det var før. Fri presse er demokratisk infrastruktur.

«HVORDAN BESKYTTE DEMOKRATIET I DEN DIGITALE TIDSALDER?» FORSKER LARS GJESVIK FRA NUPI TOK FOR SEG DETTE TEMAET.

Digitale trusler mot demokratiet kan være

digitale angrep på valg. De kan hacke så de bytter ut, sletter og nekter noen å stemme. Derfor er digitale hjelpemidler ved valg veldig sårbare. Sveits ble rammet før valget der og USA etter valget i 2016. De kan angripe prosessen ved valget ved å forhindre folk og skape mistillit ved valgoppgjøret. Politisk ordsifte kan bli angrepet, det spres desinformasjon.

«ENDRING AV FAKTA» VED KRISTOFFER EGEBERG SOM ER ANSVARLIG REDAKTØR I FAKTISK.NO.

Hvorfor Faktisk? Fordi usannheter spres raskere enn før. Faktasjekk er veldig ressurskrevende. Hva sjekker Faktisk? Jo de sjekker faktapåstander, klassiske nyhetskriterier og saker som trender i sosiale medier. I Norge har mange av de som er 60+ liten digitalkompetanse. Ikke bare de, men alle må tenke seg om før de deler på Facebook. Det finnes et utall av «Løgnfabrikker». For eksempel kan det stå at du får 4500 kroner i bot hvis du går med utenlandske flagg i 17. mai toget i Oslo. Dette var noe som florerte i Sverige. Det ble delt utallige ganger, men var en usann nyhet. Troll og trollfabrikker finnes det også mye av på digitale medier.

«NY ETTERRETNINGSLOV OG DIGITALT GRENSEFORSVAR», VED PROFESSOR OLAV LYSNE FRA SIMULA/UIO.

Digitalt grenseforsvar er en innretning og virksomhet som gir etterretningstjenesten tilgang til digital info som krysser landegrensen i kabel. Hovedmengden av datatrafikken som går ut fra og inn til Norge går i disse. E-tjenesten sitt samfunnsoppdrag er å finne ut hva som er farlig utenfor Norges grenser som det er viktig for myndighetene i Norge å vite. Hvorfor er det aktualisert nå. Jo, trusselbildet er endret. Internasjonale cyberangrep både i omfang og kompleksitet. Det er nettbasert koordinering av internasjonal terrorvirksomhet. Noen «ute» har digitale angrep mot noen. Dette fører til at trusselbildet er annerledes enn tidligere og derfor må grensesetting og kontrollmekanismer på plass.

«SPENNINGSBALANSE OG GJENSIDIG AVSKREKKING I CYBERSPACE» VED PROFESSOR AUDUN JØSANG, UIO.

Det finnes ingen sårbarhet uten at det er en trussel og det må finnes sikkerhetstiltak for å hindre denne. Avskrekking er trussel om gjensidig ødeleggelse. Dette har forhindret

bruk av atomvåpen etter 2. verdenskrig. Han sa at IT politikk = sikkerhetspolitikk. Norge har kjøpt kampfly i land som vi har fredsavtaler med. Det som er vanskelig nå er Huawei, Nokia, og hvor skal vi kjøpe 5G-nettet fra. Videre hevdet han at cybersikkerhet starter med IT-utdanning. Alle IT-utdannede må ha kunnskap om informasjonsteknologi. IKT-sikkerhet må finnes i alle ledd og digital sikkerhet må være en grunnpilar i all IT-utdanning.

«KUNSTIG INTELLIGENS – VENN ELLER FIENDE?» VED TORGEIR WATERHOUSE, DIREKTØR INTERNET&NEW MEDIA.

AI er det teknologi eller kultur? I Kina jobber 48 % med AI, mens i USA er det 38 % som jobber med det samme. Norge har en liten part av dette arbeidet. AI har ikke menneskelig intelligens, men er mulig å forme. Kan ofte bare gjøre en enkel oppgave. Etikken i AI må benyttes.

PROFESSOR HENRIK SYSE FRA PRIO VAR DEN SISTE I REKKEN AV FLOTTE FOREDRAGSHOLDERE. HAN TOK FOR SEG «HVA KJENNETEGNER DEN DEMOKRATISKE RETTSTAT OG HVA KAN TRUE DEN?»

Den kan kjennetegnes ved at det er et folkestyre med fastsatte lover og prosedyrer for hvordan lover vedtas, endres og settes ut i livet. Det er individuelle rettigheter, menneskelig. Svært raske endringer i samfunnets grunnstruktur eller teknologi er en annen fare.

Den digitale løgn er en sak der en kan ta for eksempel et kjent ansikt og sette inn grimaser så det ser ut som det er den personen som sier det som kommer ut. De forandrer ansiktsmimikken. Et samfunn med store avstander mellom de som kan beherske teknologien og som har ressursene og de som ikke har dette gir opplevelsen av store avstander. Dette er ikke bra og kan også true rettstaten.

TIL SLUTT OPPSUMMERTE STYRELEDER I NORSK TOTALFORSVARFORUM SIGNE ØYE DAGEN SLIK;

En fantastisk og interessant dag. Har lært mye. Alle ledd må ta ansvar. Flotte foredragsholdere. Vi må ikke la oss påvirke så lett. Ikke trykke på del på alt. Lars Myraune, leder i Norsk Forsvarsforening, konkluderte med; Teknisk utvikling hele dagen – Enkeltmenneskets rettigheter. Enda en vellykket Sårbarhetskonferanse er avviklet.

Arendalsuka

Veien fra systue til styrerom – jenter, makt og ledelse globalt i et globalt perspektiv ble arrangert av Plan International Norge.

I panelet satt Kari H. Partapuoli generalsekretær i PLAN, Benedicte S. Fasmer fra DNB, Nada Ahmed fra Aker Solutions, Thea Borkhus Gabrielsen fra Kvinnefronten og likestillingsminister Trine Skei Grande.

Plan International Norge driver utviklingsarbeid i mer enn 50 land. De jobber for at barn skal få det bedre.

Jenter ønsker jobber i ledelsen i bedriftene, men det skjer sjelden. Hver fjerde bedrift i utlandet har ikke kvinner med i ledelsen. I Norge er det også slik at det er få jenter som tar over «arvet lederskap». Ennå må kvinner dyttes fremover. Tradisjonelle kvinnemønstre og dårlig selvtilit hinder jenter å ta ledende stillinger. 83 % av kvinnene i Norge kommer tilbake i jobb etter

å ha fått barn. Flere av dem gir fra seg jobb i ledelsen.

Nada Ahmed viste til utdanningen i Pakistan. Der må det jobbes mye for å få jentene inn på skolene. Det viktigste er at det er kort vei til skolen. I tillegg må de hygieniske forholdene (toalett osv.) være gode. Foreldre vil ofte ikke sende jenter til skoler hvor det er mannlige lærere eller gutter på skolene. De forlanger kvinnelige rektorer, lærere og elever.

Svært få kvinner kommer i jobb etter at de har fått barn i utviklingsland. Forholdene ligger ikke til rette for det.

Kvinnefronten vil endre strukturen i samfunnet, samarbeide med andre land for å endre jenters/kvinner arbeidsliv. Helseopplysning og familieplanlegging er viktig for å få kvinner med i arbeidslivet.

Likestillingsministeren håper at neste generasjon slipper å telle hvor mange jenter det er i forhold til gutter på hvert foredrag. Vi har ennå veldig kjønnsdelt arbeidsliv som det bør røskes opp i.

Det er 70 % jenter i jusstudiet. En skulle tro det var mange kvinner med toppjobber da. DNB har kun 38% kvinner i ledelsen nå.

Panelet var enige om at det viktigste er

utdanning. Deretter kommer det å endre gamle rollemønstre som kan hjelpe kvinner i jobb og beholde jobben etter å ha fått barn også.

«ER VI PÅ VILLE VEIER I VÅRE TJENESTER TIL BARN SOM SLITER?» BLE ARRANGERT AV UNIVERSITET I AGDER.

I panelet: Tor Johan Ekeland, professor, Høgskolen i Volda, Ane Ugland Albæk, universitetslektor Universitetet i Agder, Glorija Grabovac, proff, Forandringsfabrikken og Marit Sanner, leder, Forandringsfabrikken.

Får barn og unge den hjelpen de trenger, eller får de den hjelpen vi har bestemt oss for å gi?

De har forsket på de ansatte som jobber og ikke greier å oppdage overgrep og vold mot barn. De sier at systemet hindrer dem i å oppdage.

Barn føler frykt og utrygghet overfor barnevernet og hjelperne. Denne utryggheten har steget veldig de 10 siste årene. Barna forteller først litt og ser hvordan det blir mottatt og behandlet. Som regel sier de aldri alt de har opplevd. De mister ofte tillit til de fagfolkene siden de må forholde seg til flere voksne og dermed ikke oppnår nok trygghet. Verken barna eller

foreldrene stoler på systemene som skal hjelpe dem.

Ofte blir fagfolkene stresset av ikke å nå fram. Fagfolkene mangler verktøy som kan hjelpe dem i jobben. Det finnes ikke kartløsningsverktøy som gjør at barn vil fortelle hva de har opplevd.

Kvalitetsindikatorene innen barnevernet har kanskje gått ut på dato? Hvordan måler en årets beste barnevern? Der benyttes det kun kvalitetsindikatorer som er dokumentert. Det tas ikke hensyn til hva barn i barnevernet ønsker. Fagfolkene greier ikke å oppnå tilstrekkelig tillit. Det mangler kvalitetsindikatorer på livskvalitet etter behandling. Det bør endres.

TAR SAMFUNNET KOSTHOLD PÅ ALVOR? ARRANGERT AV UNIVERSITET I AGDER, SENTER FOR LIFECURSE NUTRITION.

I panelet: Anine Edin, førsteamanuensis, Universitetet i Agder Elisabeth R. Hillesund, førsteamanuensis, Universitetet i Agder Sissel Helland, førsteamanuensis, Universitetet i Agder Frøydis Vik, førsteamanuensis, Universitetet i Agder

Et sunt kosthold er viktig for å unngå tidlig sykdom og død. I 2017 var 15% av alle dødsfall kostholdrelatert. Tobakk, kosthold og høyt blodtrykk er de viktigste faktorene.

Vi spiser for lite mat av fullkorn og for lite nøtter, frø og grønnsaker og for mye rødt kjøtt. En liten forbedring av kostholdet, har stor betydning for folkehelsen. Godt kosthold i svangerskapet bidrar til god helse til barnet er 2 år.

Mat servert i barnehagen i et felleskap med god atmosfære er svært viktig. Atmosfæren blir også bedre av at de ansatte spiser sammen med barna. Dessverre har førskoleutdanningen kun 6 timer tilsammen om mat. Det gjør det vanskelig å få nok kunnskap om kosten.

I grunnskolen har kun 44 % av lærerne som har faget mat og helse, utdanning i faget. Det var synd at gratis frukt i skolen forsvant, men man håper at det blir gratis skolemat etter hvert. Det vil bidra til en bedre skolehverdag.

LEGEMIDLER: BILLIGST MULIG – TIL HVILKEN PRIS? ARRANGØR BAYER; PFIZER

Det er mange dilemmaer når prisen er høy på legemidler. Høy pris på legemidler til kreftpasienter har vært mye i mediene. Hvem skal få disse dyre medisinene?

Det politiske målet er å få god behandling til lavest mulig pris. Patentutløp av medisiner etter 10 år kan gjøre at prisen går ned. Det tar 10-12 år å få utprøvd nye legemidler. Ikke alle blir godkjent. Beslutningsforum er noe alle nye legemidler må godkjennes av. Der er det mange avslag. Hva gjør en i mellomtiden før medisinen blir godkjent? Legemidlene har fått unaturlig stort fokus. Innen rus og psykisk helse brukes mye legemidler som en er usikker på om hjelper. Det finnes lite dokumentasjon.

ER HELSEFORTAKSMODELLEN VEL-LYKKET? ARRANGØR HELSEPARTIET

I tillegg til Lise Askvik fra Helsepartiet var bl.a. Dag Johansen, overlege i ortopedi ved Helgelandssykehuset avdeling Rana, Christian Grimsgård, tillitsvalgt i Legeforeningen i Helse Sør Øst, Ingrid Rangøyenes, ordfører i Averøy (Arbeiderpartiet), tilstede.

Dag Johansen var motstander av foretaksmodellen da den ble innført i 2001. Modellen ble innført i rekordfart uten noen debatter i media. Dermed var det liten mulighet til å protestere på vedtaket.

Selv om mange fagmiljøer sendte inn motmeldinger, ble de ikke hørt.

Helsefortaksmodellen bør skrotes pga. blant annet styrets sammensetning. Det er ingen demokratiske prinsipper i

utvelgelse av medlemmer. Lønningene til helsebyråkratene har gått til himmels etter 2002.

I helsefortaksmodellen ser det ut som lønnsomhet er viktigere enn pasientene. Det er en myte at helseforetakene er i pengene. Siden 2011 har alle regionale helseforetak gått med solide overskudd.

I Skottland ble helseforetakene avskaffet i 2004. Der brukte de 2 år på nedleggelse av foretakene og overgang til offentlig styring.

Christian Grimsgård mente at politikerne ikke burde uttale seg om helsefortaksmodellen. Det er vanskelig å gjøre sykehusene om til butikk.

Det er blitt innført mange ledernivå og der blir de sittende i styrene sine i flere tiår.

Ingrid Rangøyenes kommer fra en kommune som ser hvor dårlig helseforetaksmodellen fungerer. Der skal fødeavdelingen på Kristiansund sykehus nedlegges for nytt felles sykehus står ferdig i Molde. Hun så hvordan beslutningen om nedleggelse var vedtatt på styremøter uten videre, og var med på å starte ett grasrotprosjekt. 2/3 av befolkningen på Nordmøre føler seg ikke hørt eller forstått.

Helsepartiet ønsker å gå til kamp for nedleggelse av helseforetaksmodellen.

Sykehus i Norge. Arrangør Redd Ullevål Sykehus.

Redd Ullevål Sykehus er en tverrpolitisk og hurtigarbeidende kamporganisasjon. De jobber for at Ullevål skal bestå. På Ullevål er det en stor tomt som kan bygges ut for å huse flere sykehus. 9 partier i Oslo ønsker å beholde Ullevål. I dag har Ullevål sykehus landets største legevakt.

I 2011 ble det avgjort å legge ned Aker sykehus, men det er ennå i full drift. Mye uenighet om hva som skal bestå og hva som nedlegges og hvor det skal bygges nytt.

Ingrid Rangøyenes sa det ikke var lov å si at eldrebølgen kommer. Vi skal være glade for at det er mange eldre.

BESLUTNINGSFORUM – FRELSE ELLER FIASKO? ARRANGØR HELSEPARTIET.

Oluf Dimetri Røe (NTNU/ St.Olavs / Levanger sykehus) og Lise Askvik fra Helsepartiet.

Medisinene er blitt svært dyre. Nå må folk til og med selge huset for å ha råd til kreftmedisin. Dette pga. beslutningsforum. Norge bruker minst av helsekronene i Europa til kreftmedisin. I tillegg er det ikke etablert persontilpasset medisin i Norge ennå. Beslutningsforum er en bremsekloss for dette.

Samboerskap eller nytt ekteskap i eldre år

– råd for å hindre konflikter

Det er flere og flere som går inn i nye forhold i voksen alder. Det medfører gjerne at man har med seg mer verdier inn i forholdet, og også at man har «mine, dine og våre» barn. Dette gjør de økonomiske forholdene mer kompliserte, og da særlig hva gjelder økonomisk oppgjør ved samlivsbrudd og arveoppgjør. Vi anbefaler at man lager klare avtaler og testament, for å unngå fremtidige konflikter.

HVEM EIER HVA?

Det klare utgangspunktet både for samboere og ektefeller, er at man selv eier og kan råde fullt og helt over sine egne verdier. Kjøper du en bil for dine penger, så er bilen din, og du gjør som du vil med den. Det er gjerne først når man skal dele verdiene etter et brudd eller ved død, at problemene kommer. Hva med hytta du arvet, hvor mannen din hjalp til med oppussing, og også betalte for materialene? Hva med alle pengene du har brukt på felles husholdning og ferier. Kan du kreve det tilbake?

For samboere finnes ingen særlige regler som er retningsgivende. Samboerskapet i seg selv medfører ikke noe økonomisk fellesskap. Ektefeller har andre regler ved deling og død: du vil selv anses som eier, men selve verdien av det du eier vil bli delt mellom ektefellene. Dette kalles felleseie. Uten ektepakt som bestemmer at verdiene skal være særeie, er det felleseie som gjelder.

SIKRE ARV TIL EGNE BARN

I tillegg til at man gjerne vil sikre hverandre

økonomisk når en faller fra, ønsker mange å sikre at egne verdier skal tilfalle egne barn, og ikke samboeren eller ektefellens særkullsbarn. Da er det viktig å ha ektepakt, samboeravtale og testament.

EKTEPAKT OG SÆREIE FOR EKTEFELLER

Ektepakt er en avtale som kan inngås mellom ektefeller for å avtale noe annet enn felleseie altså noe annet enn likedeling av verdiene. Man bestemmer da at enten alle eller enkelte verdier skal være ektefellenes særeie.

Særeie vil si at verdiene blir holdt utenfor delingen. Det gjelder både ved skilsmisse og død. Har du egne barn og ektefellen din har sine barn, vil det kun være dine barn som har noen rettigheter i dine verdier. Ved skilsmisse, blir verdiene også holdt utenfor.

Men kan i en ektepakt også bestemme at verdiene skal være særeie i live, men felleseie ved død.

Skjeveldeling er noe annet: det vil si at du kan kreve verdien utlagt til deg av eiendeler og verdier du har fått i arv eller gave fra

andre enn ektefelle, samt verdier du hadde med deg inn i ekteskapet. Problemet med skjeveldeling, er at det kun er verdier du har i behold som kan kreves skjevdelt. Det må også kreve, og det er kun verdien ikke selve gjenstanden eller eiendommen – du kan kreve skjevdelt. Dette er en mer usikker sikring av verdiene dine.

SAMBOERAVTALER

Samboere bør lage avaler som klart regulerer hvem som eier hva, hva som eies i sameie og hvordan dette skal fordeles ved et eventuelt brudd. Samboerne står forholdsvis fritt til å bestemme selv hvordan dette best gjøres, og en slik samboeravtale bør utarbeides konkret for det enkelte samboerpar. Dette må også ses hen til et testament.

EKTEFELLERS ARVERETT

Ektefeller vil etter arveloven ha rett til arv tilsvarende $\frac{1}{4}$ av avdødes verdier om avdøde har barn. Dette uansett om det er felles barn eller egne barn. Har avdøde ikke barn, men foreldre eller søsken i live, arver ektefellen $\frac{1}{6}$. Uten slike arvinger, arver ektefellen alt.

Endringer i dette, krever opprettelse av testament. Hvor mye man kan testamentere til hverandre, vil avhenge av barnas pliktdelsarv.

Pliktdelsarv til livsarvinger er i dag kr 1 million. I den nye arveloven vil pliktdelsarven øke til 15 ganger grunnbeløpet (ca. kr 1,5 millioner).

SAMBOERES ARVERETT

Samboere har kun rett til arv etter hverandre dersom de har felles barn. Da arver gjenlevende samboer 4 ganger grunnbeløpet (i underkant av kr 400 000). All annen arv vil kreve bestemmelser i testament. Hvor mye man kan testamentere til hverandre, vil avhenge av om man har barn eller ikke. Det gjelder de samme reglene om pliktdelsarv til barn for samboere som for ektefeller.

HVORDAN SIKRE HVERANDRE? USKIFTET BO?

Den klassiske problemstillingen er hvordan man kan sikre at gjenlevende kan bli boende i fellesboligen. En løsning kan være at man overfører eierandeler til partneren. Man kan også testamentere mer til ektefellen/samboeren enn hva som følger av loven. Livsforsikring kan tegnes med ektefellen eller samboeren som begunstiget, men det er gjerne kostbart. Som et kryssende hensyn til å sikre hverandre, kommer ønsket om at egne barn skal arve en selv.

Å sitte i uskiftet bo kan ofte være fornuftig, for da sikrer man at ektefellen kan bli boende, og egne barns arv består, men de får arven på et senere tidspunkt.

For ektefeller uten barn eller kun felles barn, har gjenlevende rett til å sitte i uskiftet bo med alt avdøde etterlater seg. Men når avdøde har egne barn (særkullsbarn), har gjenlevende ikke denne retten. Det krever i så fall samtykke fra avdødes barn, som ikke alltid er så lett å få.

Et samtykke kan likevel være gunstig for alle, men må tilpasses den konkrete sak. Alder, hvor store verdier er det snakk om, barnas økonomiske stilling med mer, avgjør hva som er den beste løsningen. Det kan inngås avtaler om forhåndssamtykke med særkullsbarna, og slike forhåndssamtykker kan gjerne begrenses. Typisk at man får rett til å sitte i uskiftet bo i en viss periode, men med rådighetsbegrensinger, slik at boligen ikke kan selges uten at det må skiftes med arvingene, og at den ikke kan opplånes, leies ut osv.

Det er fornuftig å kombinere et samtykke til uskifte med testament. Om gjenlevende ikke har egne livsarvinger, kan man gjerne bestemme at gjenlevende skal testamentere alt til førstavedes barn i en arvepakt. Arvepakt er et testament som ikke kan endres.

Samboere har kun rett til å sitte i uskiftet bo dersom de har felles barn. Retten til å sitte i uskiftet bo er også begrenset til å gjelde kun felles bolig og inventar, samt bil og fritidshytte man har benyttet sammen.

Når må man gjøre opp uskifteboet?

Det blir mer og mer vanlig at en av partene allerede sitter i uskiftet bo etter første ektefelle som er død, og så innleder et nytt forhold.

For det første så må man skifte dersom man skal gifte seg på nytt. Om man er samboer i mer enn 2 år, har også arvingene rett til å kreve skifte av uskifteboet.

FREMTIDSFULLMAKT

En ting er å ha tenkt gjennom de økonomiske og juridiske forholdene i tilfelle død og samlivsbrudd. Men for eldre som lever sammen, er det særlig viktig å ta høyde for at helsen kan svikte slik at man ikke klarer å ta vare på egen økonomi. I tillegg kan det være meget problematisk for den andre om man ikke får samtykke til økonomiske disposisjoner.

Jeg oppfordrer alle, men særlig samboere og ektefeller til å lege fremtidsfullmakt. Ved en slik fullmakt, kan man gi hverandre rett

Advokat og partner
Trude Stormoen

Langseth Advokatfirma DA

er en av K&Fs samarbeidspartnere. Avtalen gir medlemmer av K&F rabatt ved behov for advokatbistand. Advokatfirmaet tilbyr rådgivning og prosedyrebistand innenfor de fleste sentrale rettsområder. Firmaets hovedmål er å kunne tilby klientene god og kostnadseffektiv service med personlig oppfølging av advokater med spesialkunnskap innenfor det aktuelle rettsfelt.

www.langsethadvokat.no.

til å ivareta økonomien i hverdagen. Særlig er dette aktuelt for å få tilgang til konto, rettigheter i NAV, pensjonsrettigheter m.m. Kanskje er det også nødvendig å selge bolig om man må bo på sykehjem. En fremtidsfullmakt kan gjerne knyttes opp mot testamentet, slik at gjenlevende gis rett til å dele ut forskudd på arv i tråd med testamentet til arvingene. Hytta kan være greit å få overført til barna, om man selv ikke har helse eller økonomi lenger til å bruke den.

JURIDISK BISTAND

Skal du opprette testament, ektepakt, fremtidsfullmakt eller samboeravtale, er det viktig å være klar over at det er strenge formkrav og krav til bevitnelse. I tillegg må selvsagt innholdet være juridisk korrekt. Det finnes eksempler og standardmaler tilgjengelig, men jeg anbefaler å få juridisk bistand.

Bortfall av vann i Oslo

Hva vil skje den dagen vi ikke har vann i springen når vi står opp? Har DU en 3 liters vannkanne stående i beredskap, til hver og en i din husstand?

AV: TONE C. R. GULOWSEN,
INTERNASJONALT UTVALG

NTF - Norsk TotalforsvarsForum, opprinnelig KFB – Kvinners Frivillige Beredskap, inviterte til åpent møte om: Hva om vannet uteblir i 2 timer? I 10 timer? Kathrine Sæverud Hauge fra Beredskapsetaten tok oss gjennom det ikke usannsynlige scenariet.

GJENNOMSNITTLIG FORBRUK

- Gjennomsnittlig bruker vi drikkevannet vårt slik pr. person pr. døgn:
- Vi dusjer i fem minutter – 30 liter
- Pusser tenner, mens vannet renner – 2 liter
- Skyller ned i wc – 6 liter per gang
- Vasker klær – 15-30 liter
- Oppvask – 20 liter
- Mat og rengjøring – 10 liter
- Totalt ca. 160 liter per person hvert døgn.

Digresjon: Under svineinfluensaen vasket vi mye oftere hender. Dette førte merkbart til nedgang i andre smittbare sykdommer.

SAMFUNNETS BEHOV

I tillegg behøver et samfunn vann til brannslukning. Som et eksempel – da Norsk Gjenvinning brant, brukte man 30-90 liter per sekund, totalt 4,3 millioner liter vann for å slukke brannen i løpet av 22 timer. Sprinkleranlegg fungerer selvfølgelig ikke uten vann. Ullevål sykehus behøver tusen millioner liter vann i året, 115 tusen liter pr. time. Kjøleanlegg, fjernvarme, løsemiddel i bygg med mer, alt behøver vann.

VANNETS KRETSLØP

Vi har en kilde, som må renses, kjøres ut, komme ut i springen, så ut i avløpet. Uten nok vann, fungerer ikke avløpet heller. I Oslo

er det to vannpumpestasjoner. I Bergen har de til sammenligning fem. 300 tusen kubikkliter vann produseres for bruk per dag i Oslo! Ny vannkilde skal komme, men først i 2028. Det er et stort arbeid å lage tunneler og renseanlegg.

HOVEDVANNKILDE

Vi har én vannkilde i Oslo; Maridalsvannet. Hvis Maridalsvannet som er Oslos hovedvannkilde eller renseanlegget ved Maridalsoset faller ut vil i løpet av to timer toalettene «falle ut». I løpet av tre måneder er vi tomme for vann.

Mulige årsaker til bortfall av vann i kranen kan være tørke eller at vannbehandlingsanlegget ikke kan vedlikeholdes grunnet lite vann. Ras og brann kan også skape problemer. Konsekvensen er at Oslo med sine 682 000 innbyggere ikke vil fungere uten vann!

HVEM TAR HVILKE VALG

Mange vil måtte evakuere, til for eksempel hytte, eller andre kommuner. Noen vil ikke greie å komme seg ut av Oslo, for eksempel de som er på sykehjem. Flere og flere vil dra tilbake på dagtid for å sjekke hus og jobb.

BESKYTTE LIV OG HELSE

Vi må belage oss på å beskytte liv, helse og kritisk infrastruktur. Distribuerer vann og drifte sanitæralternativ, og sikre tryggheten til befolkningen. Vannet vil også måtte kokes.

Vi må ha en nødløsning hjemme, en sanitærløsning, med plastpose som festes i toalettet, knyttes for og legges på anvist plass og blir hentet av spesialbiler, transporteres bort og behandles i

renseanlegg, som igjen blir til slam. Festivaltoalett kan bli en løsning hos borettslag og bedrifter.

HVA KAN DU FORVENTE?

At du må stå for din egen løsning. Ha vann lagret. Og en toalettløsning i beredskap. Kort sagt, ha en plan! Ledelsen i bedrifter må lage en plan, og sørge for å informere om denne. For alle gjelder det å tenke igjennom: Hvordan vil en krise påvirke meg?

VARSEL VED BORTFALL AV VANN

Sms-info vil bli sendt ut raskt. Informasjon vil komme i alle tilgjengelige kanaler. Råd vil bli gitt om å flytte ut av byen. 250 000 personer bør evakueres raskt. De som trenger det mest, får hjelp først. Både kommunen og vi andre må planlegge og informere. Forsvaret vil kunne hjelpe ved forespørsel. Sivilt forsvaret kan ikke forventes å kunne bidra. Det må gjennomføres analyse for evakueringsmuligheter. Vi har nødstrømsaggregat på renseanleggene. Dette betyr allikevel at vi alle må kunne være selvgående i tre døgn.

HA NØDVANN!

Tre liter vann per hode per døgn er nødvendig. Kjøp en dunk som fylles helt opp og tilsett litt eddik. Dette holder ett år på et kjølig og frostfritt sted. Ha forberedt en alternativ toalettløsning. Ha nødmat hjemme for tre døgn, som sjokolade, nøtter, og annen mat som ikke behøver bearbeiding.

Uke 44 i 2019 vil være Beredskapsuke, med fokus på beredskap i media, Se sikkerhverdag.no og informasjon på nettsiden til Oslo kommune, egenberedskap.

Laksevåg Kvinne- og familielag 90 år

AV: CHRISTINE ANDREASSEN, LAGLEDER,
LAKSEVÅG KVINNE- OG FAMILIELAG

Historien om Laksevåg Kvinne og Familielag begynner en høstdag på Laksevåg ferge. To damer var på vei til Laksevåg menighetshus for å holde en melkedemonstrasjon. Den ene var Henriette Schønberg Erken kjent for sine kokebøker og den andre var Signe Hoffmann, aktivt medlem av Bergen Hjemmenes Vel. Fru Hoffmann var sterk opptatt av at foreningen skulle gi kraft til mye skudd. Det var 13 år siden Landsforbundet ble stiftet, og i 1927 da landsmøte ble holdt i Bergen, var 8 kretser med 94 foreninger registrert. Var ikke tiden inn til å få i stand et husmorlag i Laksvåg?

Fru Hoffman hadde en anelse om at det var interesse for husmorsaker der. Vi vet ikke hvor mange kom til melkedemonstrasjon, men Fru Hoffman «noterte navnene på en del damer der var intressert for tanken (om å danne en husmorlag). Disse blev senere invitert til te i Hjemmenes Vel i Bergen, hvor man blev enige om at forsøke at danne Laksevåg Hjemmenes Vel».

Det skjedde på et møte fredag 15 mars, 1929 i Laksevåg Menighetshus. Og i årsmøteprotokollen leser vi at «Fredag 15 mars 1929 konstituerte Laksevåg Husmorlag sig. 8 av damene uttalte sig villig til å danne styre». Allerede i 1929 holdt laget sju medlemsmøter og gjennomførte det første sykurst. På første årsmøte in 1930 var 63 medlemmer tilstede.

Det var mye fattigdom i Laksevåg på den tid og møtene i laget reflektere det. Temaer på møter var Rimelige fiskeretter, Billig selskabelighet og Norskevarer og Høflighet i hjemmet. De arrangerte kurs i søm og andre praktisk arbeid, hadde arbeidsstue og støttet morshjelpen som ga økonomisk hjelp til ferie for husmødre.

Forbundsleder Aina Alfredsen Førde med jubileumskaken

Protokollen fra august 1940 forteller at det var besluttet å innstille foreningens møter og legge ned arbeidsstuens virksomhet inntil videre. Allikevel i mai 1941 var det holdt et styremøte hvor arbeidsstue var skilt ut fra Hjemmenes Vel som egen organisasjon. I en protokoll skrevet etter krigen står det at man gjorde dette for ikke å risikere å miste alle eiendeler i tilfelle nazistene ville gjøre samme inngrepet som i Bergen, hvor N.S. Kvinneorganisasjon beslagla i samarbeid med Gestapo bergensforeningens verdipapir, bankbøker og lokaler med alle eiendeler.

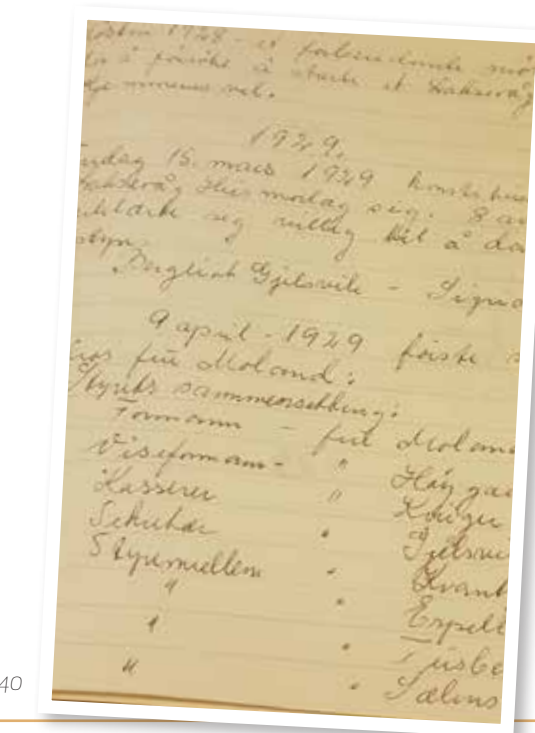
Laget gjenoppsto i desember 1945 og det var mange oppgaver som måtte løses i

felleskap. Allerede i mai 1946 tok medlemmer opp tanken om husmorvikar. Etter et års arbeid kom det beskjed om at kommunen hadde plass på budsjett for to husmorvikarer, men betingelse at Laksevåg Hjemmenes Vel skulle administrere tiltaket. Og det gjorde lederen i ni år fra egen stue.

Laget har også organisert legekontroll for kvinner, utallige kurs, svømming, trim, og arbeidsstue. I 1969 startet de barnepark, og i 1974 – 6-årsklubb. Det utviklet seg gjennom alle endringer til barnehage utvikling og i 2008 åpnet en ny barnehage – med plass til 80 barn og 24 ansatte.

Laget har også vært ansvarlig for søm av Laksevåg bunad og fikk eget sølv tegnet og laget. Vi er fremdeles ansvarlig for salg av sølvet.

I år feiret vi 90 år på Bergen og Midhordlands krets sitt årsmøte, med Forbundsleder Aina Alfredsen Førde til å skjære kake. Vi gleder oss til vi runder de 100!

Protokollen fra august 1940

navn

Gavekort kr 5 000	94	3	Kleppestø K&F lag, 5300 Kleppestø
Gavekort kr 3 000	84	23	Brita Hilde, 6793 Innvik
Gavekort kr 2 000	76	43	Solveig Kallhovd, 4737 Hornnes
Gavekort kr 1 000	179	4	Skogsvåg K&F lag, 5378 Klokkarvik
Gavekort kr 1 000	107	22	Kjellaug Fenne, 5706 Voss
Damegenser håndstrikket	157	19	Torild Andersen, 5420 Rubbestadneset
Løper lappeteknikk	117	15	Bjørnar Larsen, 8130 Sandhornøy
Løper lappeteknikk	100	36	Agnes Marie Risvik, 4250 Kopervik
Dag og Tid halvårsabonnement papir- og nettavis	29	38	Astrid Brændhagen, 5550 Sveio
Dag og Tid halvårsabonnement papir- og nettavis	238	10	Britt Sanne Solheim, 5600 Norheimsund
Dag og Tid halvårsabonnement papir- og nettavis	89	25	Else Karin Grovehagen, 6453 Kleive
Kyrkjevotter, håndstrikket	147	9	Gunhild Bråthun, 5632 Omastrand
Capri karaffel fra Hadelands Glassverk	200	28	Gudrun Ljones, 5118 Ulset
Arbeid for likeverd gjennom 100 år, bok	82	44	Indre Arna K&F lag, 5260 Indre Arna
Arbeid for likeverd gjennom 100 år, bok	244	37	Anne Lise Gilleshammer, 6723 Svelgen
Arbeid for likeverd gjennom 100 år, bok	154	49	Irene K. Tulloch, 5420 Rubbestadneset
Arbeid for likeverd gjennom 100 år, bok	129	48	Mosvik K&F, 7690 Mosvik
Arbeid for likeverd gjennom 100 år, bok	150	6	Liv Knudtsen, 5117 Ulset
Heklet lite teppe	85	46	Emma V. Saga, 1368 Stabekk
Heklet lite teppe	125	20	Marit Lerhol, 2940 Heggnes
Heklet lite teppe	175	42	Randi Ytrehus, 6723 Svelgen
Lite smykkeskrin	245	45	Solundir K&F lag, 6928 Kolgrov
Velkommen te bords, bok	248	1	Ruth Agnes Gjelsvik, 6817 Naustdal
Velkommen te bords, bok	145	12	Signe Karin Bruhjell, 5632 Omastrand
2 linhåndklær	50	11	Solveig Eide, 5303 Follse
2 linhåndklær	23	13	Gunnvor A. Sunde, 6827 Breim
2 små keramikkbilder	21	17	Anny K. Forthun, 5723 Bolstadøyri
2 små keramikkbilder	220	5	Torunn Arntsen, 8980 Vega
2 små keramikkbilder	16	2	Borgfrid E. Brügger, 5943 Austrheim
2 små keramikkbilder	190	35	Lillian Hjartaker Fosse, 4340 Bryne
Sort nett m/K&F logo	153	16	Risør K&F lag, 4950 Risør
Sort nett m/K&F logo	213	18	Reidun Lillevik, 5453 Utåker
Sort nett m/K&F logo	256	50	Evelyn Sunde, 4083 Hundvåg
Sort nett m/K&F logo	80	33	Hanna Bjørgen Lindholm, 5457 Høylandsbygd
Sort nett m/K&F logo	63	47	Linda Normann, 8050 Tverlandet

Alt vannet skal ut av huset og videre i systemet, i et litt mindre røرنett. Det er 13 pumpestasjoner til renseanlegget ved Helset, Hanstad. Der blir vannet silt, tilsatt kjemikalier og etter flere "vannbasseng" blir noe sendt tilbake til naturen som kompost og resten går ut i Glomma. Vi skiller mellom gråvann og svartvann.

Godt å vite at Elverum kommune passer på vannet vårt, rent, grått eller svart.

Gi DÅPSKLUBBEN

tripptrapp

til et barn du er glad i!

Med Dåpsklubben TRIPP TRAPP får barna

- Jesusfortellinger og andre historier fra Bibelen
- Bordvers og go'natt-sanger
- Bøker med positive holdninger og verdier

• For barn fra 0 til 12 år

• Ingen krav om kjøp

• Tilbud om 3 pakker i året

GRATIS VELKOMST-GAVE!

Kjære Gud

Dåpsdagen min

RETT HJEM I POSTKASSA

Les mer og se velkomstgavene på **tripptrapp-klubben.no**

Telefon 22 59 53 00
e-post ordre@iko.no

Studieforbundet næring og samfunn

AV: AINA ALFREDSEN FØRDE, FORBUNDSLEIAR

Gledelege nyheiter frå studieforbundet. Studieforbundet næring og samfunns medlemsorganisasjonar er viktig aktørar, som Kunnskapsdepartementet vil ha med vidare. Vaksenopplæringslova skal moderniserast! Kunnskapsdepartementet sender snart ut forslag til endringar i vaksenopplæringslova, og tilhøyrande forskrift om studieforbund og nettskuler, på høyring. Departementet vil i høyringsforslaget foreslå at minstekravet for kurs; skal endrast frå 8 timer til 6 - alternativt 4 timer. Det betyr at våre medlemsorganisasjonar vil få synleggjort kurs som ikkje kjem med i dagens ordning, ved denne endringa. No er det opp til alle medlems-organisasjonane om vi klarer å få opp timetala for studie. Så det er viktig framover at vi melder inn kurs vi har ute i lag og kretsar.

HJELP!

På landsmøtet i oktober 2020 skal det velges: forbundsleder, 2 nestledere, 4 sentralstyremedlemmer, 3 medlemmer av valgkomiteen, kontrollkomiteen og prinsippprogramkomiteen. Samt varaer.

2 representant til Norden og ACWW. Valgkomiteen trenger hjelp fra alle lag og kretser for å finne kandidater til alle valgene. Det er dere som kjenner medlemmene våre. Snakk om det i laget. Husk at dere gjerne kan foreslå medlemmer i andre lag. Ønsker dere gjenvalg på noen av de sittende må de også foreslås for valgkomiteen.

Kandidater til øverste ledelse bør ha organisasjonserfaring.

Forslagsskjemaer blir sendt ut i begynnelsen av 2020, men ikke vent med tankeprosessen til da.

Det er lov å være tidlig ute.

Hilsen valgkomiteen

Anne Enger, leder: a-enger2@online.no
Tlf. 911 79 287

Ingebjørg Rasmussen, medlem
Sølvi Skram Vedø, medlem
Vigdis Løseth, vara

Nokre tankar om årets statsbudsjett

Av: Aina Alfredsen Førde, forbundsleder

Det er mykje vi kunne kommentert i årets statsbudsjett, eg har valt å kommentere litt på desse sakene:

Auke i barnetrygda: Dette er bra for dei det gjeld, men vi skulle ønske meir auke for dei mellom 6-18 år og. Utgifta til denne aldersgruppa er større enn for barn under 6 år. Dyrare kle og sko, og meir ekstra utstyr som må til både på skulen og til fritidsaktivitetar.

Kutt i støtta til barnebriller er heilt uakseptabelt og som vil råke spesielt barn som veks opp i låginntektsfamilier. Her har det tidlegare vore ein sats på 475 kroner for innfatningar, og inga øvre grensa for glas. Og dette vert jo tilpassa den enkelte som treng briller. Augelegeforeininga meiner at alle barn under åtte år som treng briller bør få dette dekkja, like viktig som medisin på blå resept. Varig svekka syn kan verte ein konsekvens dersom dei ikkje får briller.

Innstramming på tannregulering gruppe C, dei med eit klart behov. Igjen kjem regjeringa med forslag om kutt som vil ramme barn og unge.

Styrking av helsestasjon og skulehelsetenesta er flott. Men vi saknar styrking av jordmødrer, både i kommunehelsetenesta og på sjukehusa.

Samlivskurs til fyrstegongsfødande eit flott tiltak som kan vere med å styrke familiane.

Aktiv og sunn aldring - eldreforforma Leve heile livet skal styrkast, etablering av eldreombod, og satsing på velferdsteknologi. Flotte tiltak for ein god alderdom.

Kjøkken på sjukeheimane og i heildøgns omsorgsbustader har vi etterlyst lenge, så kjempeflott at det no vert innført tilskot til dette.

Sundt kosthald, måltidsglede og god helse for alle! Men kva med skulemåltid?

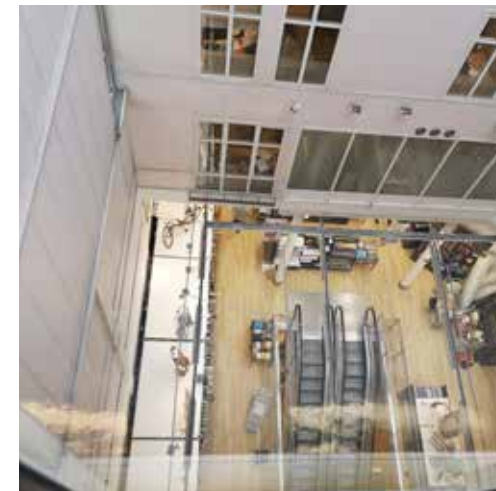
Det vert spanande å sjå kva som vert vedtatt, det er ein del ting her som etter vårt synspunkt ikkje bør vedtakast.

PRINSIPPPROGRAMMET 2021/2022

Om et år er det landsmøte igjen. Og som vanlig vil vi gjerne ha innspill til endringer i Prinsippprogrammet. For at endringer skal kunne stemmes over på Landsmøtet, må vi ha forslagene i hende før 1. mars 2020 eller så snart laget har behandlet programmet. Forslag til endringer skal sendes til

Solveig Thomassen - e-post; sthomas@online.no

Rydding, pakking og innflytting på nytt kontor. Nini Raknes med pappeskene. De fine, gamle møblene er beholdt.

Nytt kontor

AV: AINA ALFREDSEN FØRDE, FORBUNDSLEDER

Allereie i februar byrja vi å pakke ned ein del på kontoret, då det var klart at vi skulle flytte ut av Stortingsgata. Vi fekk leige hos Fokus, i lyse fine lokalar, der det er 11 andre kontor. Prosessen med flyttinga var det Nini,

Shandra og forbundsleiar som tok seg av. Vi hadde lange dagar, først med sortering og pakking, så med organiseringa under flyttinga. Vi leigde flyttebyrå til sjølve flyttinga, og det var mange tunge løft for dei. Frå femte etasje med ein liten heis, så mykje av dei tunge tinga måtte dei bere ned alle trappene. Heldigvis er det stor god heis i dei nye lokala,

så det gjekk greitt. I byrjinga av juni flytta vi inn i nytt kontorlokale i Storgata 11. Det er framleis mykje som står lagra i kasser, men vi håper å få orden på det meste i løpet av året. Dei tilsette er veldig fornøgd og trivast godt. Det er god stemning blant alle som har kontor her, og alle et lunsj ilag. Kom gjerne oppom og hels på!

Kumle K&F 60 år

AV: TORILL VÅRDAL, KUMLE KVINNE- OG FAMILIELAG

Hipp hurra for oss, og for dei som starta dette her. Takknemmeleg gjeng som trivest med å få til noko i bygda. Laget vårt er 60 år og jubileum vart feira med god middag for medlemmane på Fjord-hotellet, og det passa for alle å vere med. I staden for å slite oss ut og lage fest for andre, tar vi vare på oss sjølve.

Stabilt medlemstal på 10-12 er vi fornøgd med. Basar har vi kvart år og er den store inntektskilda vår. Ellers deltek vi sterkt på den årlige Krabbefestivalen, og vi får til både bingo og søndagsmidag i løpet av året. Trivsel i bygda er viktig. Gatelys er vårt store prosjekt. I løpet av 25 år var vi investert for 550.000 kroner, og fått lys langs 4,5 km. Vi gir oss ikkje og skal nok klare dei siste 2,5 km. Er stolt av forbundet som jobber fram aktuelle og viktige saker innen kvinne- og familiepolitikk.

Sommermøte for Hadelandslagene

AV: ANNE ENGER, GRINDVOLL OG LUNNER K&F LAG

20 juni 2019 var det vår tur til å ha sommermøte for Hadelandslagene.

En hyggelig tradisjon vi har hatt i mange år. I år møttes medlemmer fra Grindvoll og Lunner K&F, Jevnaker og Vestre Gran.

Vi serverte rømmegrøt og spekemat. Vi hadde loddsalg med masse gevinster, det er morsomt.

Vi hadde med sangbøkene og sang noen sanger som vi pleier.

Alle ble spurt om hva deres første faste jobb var og hvor gamle de var da de startet. Det var mye forskjellige jobber og de fleste begynte i 15 års alderen. En artig øvelse for å bli bedre kjent. Og artig å se hva slags jobb de forskjellige startet med og hvor de havnet etter hvert. Ikke mange som var i samme bransje eller type jobb ettersom årene gikk.

Det ble kaffe, kaker og is og som alltid gikk praten lett

Det blir helt sikkert treff neste år hos Vestre Gran.

stiftelsen. Det hjalp godt. Så kjøpte vi en del materialer brukt, fikk panel til alle veggene mot å ta det ned selv. Vi har fått masse ros for lokalet.

Nå har vi gått løs på det siste rommet i byggets 1. etasje og der skal det bli en liten kafé som skal være åpen når butikken er det. Kaffe og vafler blir vel standard meny. Vi maler tak og vegger, har fått lagt inn nye vann og kloakkrør. De gamle var veldig dårlige, det betaler huseieren. Så har vi fått en gammel pent brukt kjøkkeninnredning og den skal settes inn. Oppvaskmaskin må til. Kopper og kar har vi jo i brukbutikken så det er ingen sak. Med litt støtte fra den lokale sanitetsforeningen får vi blåst inn isolasjon i veggene.

Lokalet har vært pølsemakeri for lenge siden. Hele bygget var lager til det lokale handelslaget. Her er det mye historie i veggene og også på dem. Ett sted har to damer notert navn og dato (1940 tallet) og vekt på panelet og tydeligvis slanket seg for vekta gikk nedover. Det har vi bevart, samt mye annet rart vi har funnet. Vi gleder oss til å åpne. Ikke verst for et lag på fem medlemmer og gode hjelpere.

Bruktbokbutikk

AV: ANNE ENGER, GRINDVOLL OG LUNNER K&F LAG

Vi har drevet bruktbokbutikk siden 2009 og utvidet for et par år siden også til brukte ting, klær og litt møbler.

Vi har i vinter pusset opp et rom i bygget vi er i til de brukte tingene og byttet ut en del hyller med gode bokhyller for å få plass til mer bøker. Oppussingen ble for det meste gjort på dugnad. Kvinner og menn svingte verktøyet og det ble kjempefint. Vi fikk 45 000 i støtte fra den lokale sparebank-

Trøndertreff

AV: LIV BEATE ELNAN GARNVIK, LAGLEDER I FOLLAFOSS KVINNE- OG FAMILIELAG

Follafooss Kvinne og Familielag arrangerte Trøndertreff den 7. – 8. september i Follafooss.

Engasjerte og trivelige damer kom fra Oppdal, Namsos og Mosvik. Tilsammen med medlemmer fra vårt lag var vi 20 personer. Vi var på omvisning i Follafooss Kraftstasjon, både i den gamle og den nye. Morten Garnvik stod for omvisningen, og hadde en interessert og lyttende damegjeng i lag med seg. Senere gikk turen ned på vår nye Follastrand der vi hadde bespisning og gode samtaler. Sosialt samvær og middag i skihytta på Seterbakken. Mange viktige saker som vårt forbund står for, ble diskutert gjennom hele helgen. Anne Eggstøl fra Namsos, som er med i Sentralstyret ga oss innblikk i hva som rører seg på sentralt hold. En fin helg i Follafooss og nye bekjenskaper ble stiftet. Neste år går turen til Oppdal.

Vevang Kvinne- og familielag sitt 70 årsjubileum

AV: GUDRUN KILSKAR, SEKRETÆR I VEVANG K&F-LAG

Fredag 13. mai 1949 var noen husmødre på Vevang på Nordmøre samlet for å stifte et husmorlag. De hadde besøk av kretsformann fru Sjømæling og gruppeleder fru Loe, og resultatet av møtet ble Vevang husmorlag med 31 medlemmer. Bygda hadde ca. 160 husstander.

Vevang husmorlag, senere Vevang Kvinne og-familielag, bidro til bygda på forskjellig vis. Det kan nevnes innkjøp av fullt middagsservise med bestikk til 50 personer og kaffeservise til 100. Alt dette til til utleie. Dåpskjoler til utleie, radio til skolen, redningsbøye på Vevang kai og gravsenkingsapparat til Gaustad hjelpekirkegård. Å gi gaver til gode formål har husmorlaget fortsatt med. Pengene kom hovedsakelig inn gjennom loddpenger og årlige basarer både før og nå.

Det har også vært avholdt mange kurs opp gjennom åra; møteledelse, engelsk, litteratur og selvfølgelig håndarbeid av forskjellig slag.

Men tiden har gått, og mye har blitt forandret. I 1980 årene var de som stiftet laget blitt så gamle at de helst så at neste generasjon tok over. Heldigvis viste det seg at det var så mange «unge» som var interesserte, at laget fikk en ny oppblomstring. Men nå er vi også begynt å bli godt voksne

Dåpskjoler laget for utleie på 50- og 60-tallet.

Dagens medlemmer i Vevang K&F-lag.

og vi har dessverre få unge medlemmer. Vi er imidlertid aktive, og har et møte hver måned. Der diskuterer vi aktuelle saker, spiser god mat og har utlodning. Pengene gir vi til forskjellige gode formål, og ellers bidrar vi i lokalsamfunnet ved behov.

Men jubileum ville vi feire. Vi inviterte de andre lagene i Norges Kvinne- og familieforbund på Nordmøre og også forhenværende medlemmer fra bygda. Tustna K&F-lag og Ekkilsøy K&F-lag deltok sammen med oss og vi var ca. 40 som møttes til en hyggelig kveld på Vevang Grendahus onsdag 5. juni.

Medlemmene i laget hadde tatt med seg gamle gjenstander, husgeråd, klær og duker. Det ble en fin utstilling som vakte mange gode minner. Det ble mange bemerkninger om «Husker du...», «Sånn hadde vi også» og mye undring over hvor mye arbeid som ble lagt i å pynte sengetøy og undertøy i «gamle dager».

Det ble en trivelig kveld med god mat og underholdning av medlemmene. På en jubileumsfest må vi fortelle om lagets historie, og dvel litt over hva som har forandret seg gjennom tida laget har eksistert. Vi er også så heldige at vi har hatt et mannlig «familiemedlem» i mange år. Han bidro med ypperlig spill på blokkfløyte.

De gjestende lagene hadde med blomster og gaver, og vi delte også ut blomster til de som hadde gjort en spesiell innsats i laget.

I dag har laget 15 medlemmer, og vi håper at vi også får anledning til å feire 80 årsjubileum om 10 år.

Møte med forbundsleder i Søndre Land

AV: INGER VESTBY

Vi var 16 stykker som hadde kommet for å høre på vår nye forbundsleder Aina Alfredsen Førde på Bjørnen kafe i Søndre Land den 3. september 2019.

Beito, Midtre Hegge, Jevnaker, Vestre Gran og Grindvoll & Lunner Kvinne- og familielag var representert.

Vi startet med å kjøpe oss det vi ville ha å spise og drikke. Aina åpnet med å si at hun hadde håpet å treffe Ingunn Birkeland etter at hun ble leder, på grunn av hennes lange erfaring, men sånn ble det dessverre ikke.

Vi fikk høre mye fra Arendalsuka, der både Aina og Wenche Rolstad hadde vært. De var seks personer som tilbrakte hele uken i Arendal, på hytte med utedo.

Vi fikk høre om økonomien i forbundet, og om flyttingen til ett bedre og billigere lokale. Som et tiltak for å spare penger gjennomføres alle ledermøtene på Skype, og neste sentralstyremøte skal også foregå på Skype.

Aina fortalte også om ACWW sitt arbeid, og om møte i Melbourne i mars. Der Aina (som er ærlig på at hun ikke er så god i engelsk, eller skal vi si var?) leste opp våre resolusjoner på engelsk, som begge ble vedtatt. Resolusjonene omhandlet registrering av gamle søppelfyllinger og vold i nære relasjoner.

Melbourne var en hyggelig by, hvor det ikke var mer enn 15 minutters spasertur til en grønn lunge.

Forbundsleder har vært på flere konferanser blant annet i Oslo,

hvor drikkevannet fra Maridalsvannet ble diskutert. Hva skjer hvis det blir stoppet? Dette er den eneste vannkilden for hovedstadsområdet.

Aina har fått med seg mye mer på den korte tiden hun har fungert: Hun har vært på radioen tre ganger blant annet angående husmorvikarer, og det var kort tid etter at hun ble valgt. I mai var hun invitert til Jar K&F for å sitte i panelet og diskutere foreldrepermisjon. Sommerkonferanse i Sverige, jubileum, årsmøter i Bergen, Bodø med mer.

Skolemat er også noe Aina brenner for. Hun fortalte at Albania var det landet som hadde like dårlig tilbud som Norge.

Til slutt var det litt fra Internasjonalt arbeid. Vi har gått ut av samarbeidet med Norad. Cowa i Uganda der vi støtter utdanning til unge damer innen søm og mat. Krisesenter i Romania, og hjem for psykisk syke på Sri Lanka, som vi også får penger fra Culturabank til. Så fortalte lagene som var møtt frem om sitt lagsarbeid. Det jobbes mye i nærområdet.

Til slutt var det utlodning med masse gevinster. Det holdt til at vi fikk Aina hjem igjen.

Takk for besøket.

Foreldrepermisjon – Høyre og Arbeiderpartiet i duell

AV: ELISABETH RUSDAL, JAR KVINNE- OG FAMILIELAG

På åpent møte på Jar kvinne- og familielag møtte leder av Stortingets familie- og kulturkomite Kristin Ørmer-Johnsen (H) og Maria Aasen-Svendsrud (Ap). I tillegg deltok forbundsleder Aina Alfredsen Førde.

Tema for møtet er foreldrepermisjon. Møtet ble ledet av tidligere forbundsleder Elisabeth Rusdal. Selv om laget hadde håpet på full sal, var det ikke noe å si på engasjementet til de fremmøtte. Så det ble en god debatt mellom salen og de i panelet.

Eldrepolitikk – om livet og aldring

Dette var tema da Elisabeth Rusdal innledet til dialog i Lysaker-Stabekk kvinne- og familielag om ønsker for fremtidig eldrepolitikk. 8 av lagets 10 medlemmer møtte frem og de var aktive. De ble en god samtale der fokus var på behovet for trygghet, forutsigbarhet og likevel valgfrihet. Videre at vi har ulike behov. Enighet at vi må bli flinkere til å komme med våre behov.

K&F's BEREDSKAPSUTVALG

Wenche Rolstad, Jevnaker Kvinne- og familielag Leder

Anne Lise Johnsen Vevang Kvinne- og familielag Medlem

Ingrid Sandøy Romsdal krets Medlem

Grete Nordbæk Elverum Kvinne- og familielag Varamedlem

Vinterberedskap

AV: WENCHE ROLSTAD, LEDER I BEREDSKAPSUTVALGET I K&F

SER VI DEG – ER DU SYNLIG LANGS VEIEN OM HØSTEN OG VINTEREN?

Etter en sommer med lange lyse netter er plutselig høsten der. Den kommer like fort hvert år. Da er det greit å huske på å sette på seg refleks. Det er ikke alle steder i landet vårt det er gangstier og fortau med lys.

Hvis du er ute og kjører bil ser du hvor vanskelig det er å se personer og hunder som ikke har refleks når de går langs veien. Selv bor jeg på landsbygda, uten gatelys alle steder jeg kjører, og har mange ganger vært svært nær mennesker som går langs landeveien uten refleks. Ser de ikke før jeg er svært nær. De fleste har også mørke klær. Derfor er det viktig for alle som skal ut å gå på kveldene: BRUK REFLEKS!

JULEN

Dessverre er julen en tid med mange branner. Hvorfor det? En utstrakt bruk av stearinlys kan være en årsak. Husk å aldri gå fra et rom der det står brennende lys. Pass også på at lysestaken ikke er av tre eller annet brennbart materiale. Telysholdere må ha lufting. Sjekklis- ten nedenfor gjelder ikke bare i julen, men hele året. Ha en flott jul alle sammen!

SJEKKLISTE FOR BOLIG

Dette er en sjekkliste der du selv kan kartlegge brannsikkerheten i din bolig

VED BRANN RING 110

Spørsmål	Ja	Nei
Har du røykvarsler i boligen din?		
Er boligen din på flere etasjer? Er da alle røykvarslere koblet sammen?		
Tester du røykvarsleren 1 gang pr måned, og når du har vært bortreist over lengre tid?		
Skifter du batteri hvert år?		
Dersom du har husbrannslange:		
Kontrollerer du slangen minst en gang pr år?		
Rekker slangen til alle rom i huset?		
Er slangen fast tilkoblet en kran?		
Dersom du har håndslukkeapparat:		
Kontrollerer du en gang pr måned at manometerpilen står på det grønne feltet?		
Vender du apparatet opp ned 1 gang pr år for å hindre at pulveret klumper seg?		
Sjekker du at komfyren er skrudd av når du forlater huset eller legger deg?		
Trekker du alltid ut støpselet i termostatstyrte apparater som for eksempel kaffetrakter etter bruk?		
Er du klar over faren ved å tildekke varmeovner?		
Passer du på at du aldri bruker sterkere pære enn det lampen er merket med?		
Er det alltid noen tilstede når vaskemaskinen eller tørketrommel er i bruk?		
Renser du lofilteret i tørketrommel etter bruk?		
Har du nok stikkontakter så du unngår bruk av skjøteledninger og dobbeltkontakter?		
Har du fastmonterte ovner og lamper på barnerommet?		
Følger du alltid bruksanvisningen for elektriske apparater?		
Er det alltid noen tilstede i rom hvor det er brennende lys?		
Bruker du bare telysholdere med god lufting?		
Oppbevarer du fyrstikker og lighterer utilgjengelig for barn?		
Benytter du kun brannsikre lysestaker?		
Vet du at bomullsklær ofte er svært brennbare?		
Unngår du bruk av vide, flagrende klær i nærheten av åpen ild?		
Er du klar over at røyken av en ulmebrand kan være dødelig?		
Fyrer du riktig – tørr ved og god trekk?		
Oppbevarer du aske i en ubrennbar beholder og tømmer aske på en forsvarlig måte?		

Materiell fra Norges Kvinne- og familieforbund

Tilbud!

- _____ Handlenett, sort m/hvitt trykk **kr. 50,-**
- _____ T-skjorte hvit m/lite farget emblem str XL, XXL **kr. 60,-**
- _____ Aktivitetskalender **kr. 25,-**
- _____ Melodibok **kr. 50,-**
- _____ K&Fs skrivebok m/linjer **utsolgt**
- _____ Jubileumsboken "Arbeid for likeverd gjennom 100 år", Lene Sjøgaard Gloslie **kr. 150,-**

Profileringsartikler med emblem:

Norges Kvinne- og familieforbund

- _____ Fuego telysestake 1 stk. kr. 250,- 2 stk. **kr. 450,-**
- _____ Sans vase (Hadeland Glassverk) med K&Fs logo **kr. 350,-**
- _____ T-skjorte sort m/hvitt stort emblem str. M, L, XL, XXL **kr. 130,-**
- _____ K&F skjerf, hvit m/sort emblem, 34X166 cm. **kr. 130,-**
- _____ Smykkenål i sølv **kr. 480,-**
- _____ Halssmykke i sølv **kr. 530,-**
- _____ K&F-pin **kr. 15,-**
- _____ Lagledernål **kr. 190,-**
- _____ Lite flagg m/emblem **kr. 50,-**
- _____ Handlenett, orange med logo **kr. 55,-**
- _____ Refleksbånd med logo **kr. 25,-**
- _____ Siccori vase **kr. 250,-**

Studieplaner registrert i Studieforbundet næring og samfunn

- _____ Prinsippprogrammet inkl. studieplan **kr. 100**

Skrivepapir, konvolutter o.l. m/emblem: Norges Kvinne- og familieforbund

- _____ Skrivepapir m/emblem A4, farger, 50 ark **kr. 100,-**
- _____ Møteplakat, A4. 4 farger 50 stk. **kr. 100,-**
- _____ Konvolutter m/emblem C5 format, 50 stk. **kr. 60,-**

Hefter, bøker, trykksaker

- _____ Diktsamling, "Hold drømmen levende", Helene Freilem Klingberg **kr. 130,-**
- _____ Bok, "Gøy på landet", Anne Enger **kr. 95,-**
- _____ Bok, "...og rommene var så tomme at musene gikk med sørgelør", M. Bolstad: **kr. 80,-**
- _____ Vedtekter **kr. 25,-**
- _____ Verktøykassen, (tidl. Tillitskvinnemappen) hele **kr. 150,-**
- _____ Verktøykassen, (tidl. Tillitskvinnemappen) innhold **kr. 90,-**
- _____ Verktøykassen, (tidl. Tillitskvinnemappen) perm **kr. 60,-**
- _____ Tillitskvinnebevis **kr. 5,-**
- _____ Diplom, A4, **kr. 15,-**
- _____ Plakat m/emblem 50x65 cm. **Gratis**
- _____ Abonnement på Sentral-og Landsmøteprotokoller (pr. år) **kr. 275,-**
- _____ Gaveabonnement: Kvinner & Familie (pr. år) **kr. 150,-**
- _____ Årbok fra K&F **kr. 150,-**

Informasjonsmateriell

- _____ Tidligere numre av medlemsbladet **Gratis**
- _____ Folder "Fremtiden - et felles ansvar" (Ny oppdatert versjon **Gratis**)
- _____ Innmeldingsskjemaer **Gratis**

Frakt kommer i tillegg på alle bestillinger.

Klipp ut

Navn/lag: _____
 Adresse: _____
 Postnr./-sted: _____

Vi ber om å motta materialet innen: _____

KUPONGEN SENDES:

Norges Kvinne- og familieforbund
 Stortingsgata 11
 0161 Oslo

Tlf.: 22 47 83 80

E-post: post@kvinnerogfamilie.no

Hvitt skjerf med logo

Skjerfet er laget av hvit silke og har K&Fs logo påsatt i sort, behagelig å ha på både sommer s om vinter, **pris kr. 130,-**

K&Fs T-skjorte

T-skjorte i 100% kjemmet bomull, sort med godt synlig emblem i hvitt. Finnes i str. M, L, XL og XXL. **Kr. 130,-**

Sans Vase

135 mm. **Kr. 350,-** med K&Fs logo

Smykkenålen

Pris kr. **480,-**

Fuego telysestake

1 stk. **kr. 250,-** 2 stk. **kr. 450,-**

Halssmykke i sølv

Pris kr **530,-**

Handlenett, orange med logo

kr. 55,-

Refleksbånd med logo

kr. 25,-

Siccori vase

kr. 250,-

**Kun
kr. 50,-**

K&Fs Handlenett

Kjøp K&Fs handlenett og støtt forbundet samtidig som du sparer miljøet for plastnett fra butikken! **Kun kr. 50,-**
 Vi har rikelig av disse på lager.

Liste over K&Fs tillitskvinner

Sentralstyret

Forbundsleder
Aina Alfredsen Førde
Hesteberget 3, 6723 Svelgen
Tlf. 473 37 565 (mob)
E-post: aina@kvinnerogfamilie.no

Nestleder
Randi Støre Gjerde
Myrdalskogen 123, 5117 Ulset
Tlf. 915 41 379 (mob)
E-post: randi@kvinnerogfamilie.no

Nestleder
Olaug Tveit Pedersen
Nordvikveien 45, 4085 Hundvåg
Tlf. 913 82 124 (mob)
E-post: olaug@kvinnerogfamilie.no

Medlem
Christine Andreassen
Walemsviksv. 25, 5165 Laksevåg
Tlf. 55 34 60 04 (p) 950 41 886 /
952 23 748 (mob)
E-post: christine.andreassen@outlook.com

Medlem
Inger Berger
Ekkilsøyveien 72, 6530 AVERØY
Tlf. 976 14 248 (mob)
E-post: ingerbe60@outlook.com

Medlem
Anne Margrethe Eggestøl
Beisvågvegen 103, 7810 Namsos
Tlf. 916 93 920 (mob)
E-post: anne.eggestol@ntebb.no

Medlem
Oddlaug Hovdenak
Åsleet 45, 6456 Skåla
Tlf. 951 24 753 (mob)
E-post: oddlaug.hovdenak@hotmail.com

1. varamedlem
Edel Mikkelsen
Flotmyrgaten 149, 5527 HAUGESUND
Tlf. 906 27 735 (mob)
E-post: emikk@online.no

2. varamedlem
Sigrunn Strøm
PB 6, 5318 STRUSSHAMN
Tlf. 959 432 13 (mob)
E-post: isigrunn.strom@gmail.com

Kretsledere

Aust-Agder
Postkontakt
Else Marie Holm
Bergstø 10 C, 4790 Lillesand
Tlf. 37278688 (p) 95098100 (mob)
E-post: elsemarieang@gmail.com

Bergen og Midthordland
Eldbjørg Gunnarson
Morviklien 23
5124 Morvik
Tlf. 55 53 11 94 (p) 97 98 37 91 (mob)
E-post: eldbgu@online.no

Hedmark
Anne Lise Bryhn
Mogopveien 23, 2409 Elverum
Tlf. 62 41 70 53 (p) 45 25 46 21 (mob)
E-post: anli-bry@online.no

Hålogaland
Gunn Evjen
Evjenveien 386
8056 Saltstraumen
Tlf.: 94 83 11 12 (mob)
E-post: gunnda@live.no

Oslo
Liv Aasa Holm,
Sørkedalsveien 210,
0754 Oslo
Tlf. 9516 35 24 (mob)
E-post: livaasaholm@gmail.com

Romsdal
Gerd Røstberg
Istadvegen 665,
6453 Kleive
Tlf. 93 67 38 78 (mob)
E-post: ger-roe@online.no

Sogn og Fjordane
Gunnvor Sunde
Solstad, 6827 BREIM
Tlf. 979 55 677 (mob)
E-post: gunnvor.a.sunde@gloppen.kommune.no

Sunnmøre
Anita J. Kvalsund
Mulevikvg. 40, 6098 Nerland
Tlf. 41 22 64 04 (mob)
E-post: anitaj-k@hotmail.com

Kom.-/utvalgsledere: Valgkomiteen

Leder
Anne Enger
Fjellveien 70, 3518 Hønefoss
Tlf. 911 79 287 (mob)
E-post: a-enger2@online.no

Kontrollkomiteen

Leder
Kristin Hansen
Munkerudåsen 22 E, 1165 Oslo
Tlf. 905 64 730 (mob)
E-post: krihan6@online.no

Prinsippprogramkomiteen

Leder
Solveig Thomassen
Lyshovden 52
5148 Fyllingsdalen
Tlf. 926 13 613 (mob)
E-post: sthomas@online.no

Internasjonalt utvalg

Leder
Elisabeth Rusdal
Skogveien 41, 1368 Stabekk
Tlf. 91 32 81 64 (mob)
E-post: elisabeth@rusdal.com

Prosjektleder

Kristin Hansen
Munkerudåsen 22 E, 1165 Oslo
Tlf. 905 64 730 (mob)
E-post: krihan6@online.no

Beredskapsutvalget

Leder
Wenche Rolstad
Skarimoen 32, 2760 Brandbu
Tlf. 40 24 48 96 (mob)
E-post: wrwenche@gmail.com

Nordens Kvinneforbund

2. representant
Olaug Tveit Pedersen
Nordvikveien 45, 4085 Hundvåg
Tlf. 91 38 21 24 (mob)
E-post: olaug.t.pedersen@lyse.net

ACWW representant

Christine Andreassen
Walemsviksv. 25, 5165 Laksevåg
Tlf. 55 34 60 04 (p) 950 41 886 /
952 23 748 (m)
E-post: christine.andreassen@outlook.com

Norsk TotalforsvarsForum

Postboks 1550 Sentrum
0015 Oslo
Besøksadresse:
Bygning 60, Akershus festning.

Fokus

Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål
Storgata 11, 0155 Oslo
E-post: fokus@fokuskvinner.no
Tlf: 23 01 03 00

Studieforbundet næring og samfunn

Postboks 9388 Grønland, 0135 Oslo
Epost: post@naeringoggsamfunn.no
Tlf: 22 17 66 00

Mange lag er nå direkte tilknyttet Forbundet. Se vår hjemmeside www.kvinnerogfamilie.no under Lag i fylker uten kretsledd.

Kun
kr 150.-

ABONNER PÅ MEDLEMS- BLADET 3 UTGAVER I 2019

Returadresse: Norges Kvinne- og familieforbund, Stortingsgata 11, 0161 Oslo

Dette er Norges Kvinne- og familieforbund

Som medlem får du:

- Tilbud om advokatbistand
- Rabatt på hotellovernatting.
- Medlemsbladet Kvinner & Familie 3 ganger i året
- Tilbud om kurs, konferanser, reiser mm. gjennom ditt lokallag/krets

Ditt medlemskap er viktig!

Våre arbeidsområder er:

- Familievikar
- Innføring av skolemat over hele landet
- Fødetilbudet – økt utdanning av jordmødre
- Integreringsarbeid og aktiviteter lokalt

Synes du at en av de aller viktigste oppgavene i samfunnet er å gi barna et godt å trygt oppvekstmiljø? Og vil du gjerne ha mer tid til barna dine uten at det går utover økonomi og yrkeskarriere? Da kan Norges Kvinne- og familieforbund være noe for deg!

Målet er samfunnspåvirkning i kvinne og familiepolitiske spørsmål nasjonalt og internasjonalt.

Våre satsningsområder er: Kvinnepolitikk • Familiepolitikk • Miljø- og forbrukerpolitikk • Internasjonalt samarbeid

Jeg ønsker medlemskap i Norges Kvinne- og familieforbund

Klipp ut

NAVN:

FØDSELSÅR

ADRESSE:

POSTNR.-/STED::

LOKALLAG:

KRETS:

E-POST:

TELEFON:

INNMELDINGEN SENDES:

Norges Kvinne- og
familieforbund
Stortingsgata 11,
0161 Oslo
Tlf.: 22 47 83 80

☐ Bekreftelse: Jeg samtykker at mine personopplysninger kan benyttes av forbundet til medlemsblad, forbundsnytt, invitasjoner og medlemslister som sendes ut til tillitsvalgte.